

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1918.

Andra kammaren.

Nr 35.

Lördagen den 6 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Thorsson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 222, angående befrielse för kaptenen vid flottan Johan Sigurd Svinhuvud att gälda visst honom till utgivande ådömt ersättningsbelopp;

nr 224, angående anställande av en mariningenjörsstipendiat över stat;

nr 225, angående rätt till tjänstårsberäkning för torpedingenjören S. D. Ljungberg;

nr 232, angående anslag å tilläggsstat för år 1918 till beredande av krigstjänstpremier till visst manskap och vissa värnpliktiga vid flottan;

nr 205, med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 2 och 3 i förordningen den 5 juni 1909 angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa;

nr 206, angående livräntor till avlidne tullvaktmästaren Sjöbloms änka och minderåriga dotter;

nr 214, angående befrielse från eller restitution av tullavgift för åtskilliga materialier och skeppsförnödenheter för pansarbåten Sverige; och

nr 223, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 20 § 1 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin m. m.

Nämnda propositioner blevo på begäran bordlagda.

§ 2.

I enlighet med därom den 4 innevarande april fattat beslut skulle nu företagas val av tio ledamöter och tolv suppleanter i särskilda utskottet nr 3; och anställdes först val av ledamöter i nämnda utskott.

Därvid avlämnades 189 godkända valsedlar, samtliga med *Andra kammarens protokoll 1918. Nr 35.*

partibeteckningen »andra kammarens gemensamma lista» och upp-
tagande namnen på nedannämnda personer i följande ordning:

herr *Persson* i Norrköping,
» *Vennersten*,
» *Adelswärd*,
» *Eriksson* i Grängesberg,
» *Edbom*,
» *Lübeck*,
» *Rehn*,
» *Hage*,
» *Akerlund* och
» *Persson* i Tofta.

Dessa personer hade alltså utsetts till ledamöter i utskottet.

Härefter anställdes val av suppleanter.

Därvid avlämnades 155 godkända valsedlar, samtliga med
partibeteckningen »andra kammarens gemensamma lista» och upp-
tagande namnen på nedannämnda personer i följande ordning:

herr *Aarnseth*,
» *Nilsson* i Antnäs,
» *Molin*,
» *Leo*,
» *Ljungkvist*,
» *Winkler*,
» *Osberg*,
» *Lövgren* i Nyborg.
» *Elisson*,
» *Ödström*,
» *Johansson* i Vittinge och
» *Hedlund* i Östersund.

Dessa personer hade alltså utsetts till suppleanter i utskottet.

§ 3.

Justerades protokollsutdrag angående de i nästföregående para-
graf omförmälda valen.

§ 4.

Härefter överlämnade herr statsrådet *Thorsson* Kungl. Maj:ts
propositioner:

nr 221, angående anvisande av anslag å tilläggsstat för år
1918 under fjärde huvudtiteln för bestridande av uppkommande
merkostnader för vissa byggnadsföretag vid armén;

nr 216, med förslag till lag om tillägg till lagen den 28 juni
1907 om bredden av hjulringar å arbetsåtkdon på landet;

nr 217, angående anslag å tilläggsstat för år 1914 för täckande
av brist i skogshögskolans expensanslag för år 1917;

nr 218, angående fyllnadspension åt kronojägaren M. L. Brunsell;

nr 219, med förslag till lag angående förlängd giltighet av lagen den 11 juni 1915 med särskilda bestämmelser beträffande viss samfärd skogsmark inom Kopparbergs län;

nr 227, angående upplåtande av lägenheter från Kungsörs södra kungsladugård i Västmanlands län; och

nr 228, med förslag till lag om förbud mot utsläppande av tjur eller hingst å samfärd betesmark.

Ifrågavarande propositioner bordlades på begäran.

§ 5.

Herr talmannen gav nu ordet till

Svar å interpellation.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Thorsson, som anförde: Herr talman, mina herrar! Ledamoten av denna kammare, herr Vennerström, har med kammarens tillstånd till mig riktat följande tvenne spörsmål:

1) Är det herr statsrådet bekant, i vilken omfattning de av kristiden framtvingade restriktionerna inverkat försämrande på arbetsvillkoren för den i rusdrycksnäringens tjänst anställda personalen?

2) Har herr statsrådet för avsikt att snarast möjligt vidtaga sådana åtgärder, varigenom den personal, som fått sina arbetsförhållanden försämrade, hålles skadeslösa genom det allmännas försorg?

Till besvarande av interpellantens första fråga anhåller jag att få meddela några uppgifter, som jag inhämtat från statens arbetslöshetskommission, rörande de av interpellanten berörda verkningarna av restriktionsåtgärderna.

Hela den personal, som för sin utkomst är beroende av tillverkning och försäljning av alkoholhaltiga drycker, beräknades år 1914 uppgå till omkring 33,000 personer, av vilka 5,000 voro förvaltnings- och 28,000 arbetspersonal. Omkring 7,000 beräknades vara anställda vid tillverkning av brännvin, vin och öl, 5,000 vid försäljning därav samt 2,000 vid hotell, restauranger och kaféer, där utskänkning av dessa drycker förekom. Härtill komma ca 1,000 musici vid restauranger.

Vid restriktionernas första införande förmärktes icke någon mera framträdande arbetslöshet. Något annorlunda blev visserligen förhållandet under det den 23 april 1917 påbjudna och till den 1 därpå följande juni fortsatta tillfälliga förbudet. Men denna period var ju av kort varaktighet; efter dess slut torde sprithanteringen i det stora hela hava kunnat sysselsätta sin fasta personal. Det jämförelsevis mindre antal, som avskedats eller frivilligt avgått, torde på grund av den stora livaktigheten på arbetsmarknaden och bristen på arbetskraft hava haft lättare än vanligt att förskaffa sig annat arbete.

Svar å interpellation.
(Forts.)

Vad restaurang- och kafépersonalen angår, lärer denna del av sprithanteringspersonalen icke hava i betydligare mån blivit lidande av kristidssvårigheterna. Vin- och sprithandelsaffärerna lära endast undantagsvis entlediga personal och vid affärernas övertagande av vin- och spirituoscacentalen har personal endast i nödfall och mot viss ersättning avskedats.

Genom brännvinsbränningens nästan fullständiga upphörande har den vid brännerier sysselsatta personalen i allmänhet blivit utan anställning. Härvid bör emellertid märkas, att arbetsstyrkan här är ringa, samt att den endast varit använd under kortare säsonger. Några särskilda svårigheter hava icke försports med avseende å dessa arbetare.

Arbetsförhållandena inom bryggerihandlingen, som i interpellationen närmast berörts, hava otvivelaktigt rönt inflytande av maltbristen. Konsumtionen och produktionen förete en återgång, som medfört avskedanden av arbetare. Man beräknar, att vid de skattepliktiga bryggerierna från 1 januari 1917 och tills nu arbetarantalet minskats med c:a 900 eller 18 %; vid svagdricksbryggerierna torde förhållandena vara ungefär enahanda. Under nästlidna december utgjorde de arbetslösa inom bryggeriarbetarförbundet 6 %. En stor del av de entledigade arbetarna ha kunnat få annat arbete. Åtskilliga hava också fått sysselsättning därigenom att vedeldningen av de stora fabriks-etablissemangen kräver långt mer arbetskraft än vad koleldningen tidigare gjorde.

Arbetsgivarnas strävan att hålla kvar så många som möjligt av sin arbetarstam har i Stockholm framkallat den speciella situation, som interpellanten företrädesvis behandlat. C:a 300 kvinnliga arbetare äro här hos de skattepliktiga bryggerierna sysselsatta med sköljning, tappning, etikettering av buteljer m. m. Till skillnad från motsvarande arbetare på andra håll äro de avlönade efter ackord. Under normala förhållanden har deras inkomst uppgått till 25—30 kronor i veckan. Konsumtions- och produktionsminskningen har emellertid nu medfört, att när arbetsmängden fördelas på hela antalet arbeterskor, inkomsten blir endast hälften av den vanliga eller omkring 12—14 kr. i veckan. Även på andra ställen i landet hava de kvinnliga arbetarna fått arbetstiden förkortad. Emellertid hava arbetarna vid de till bryggeriarbetsgivareförbundet anslutna företagen sedan den 1 oktober 1917 ett dyrtidstillägg av 25 kronor per månad. Förhandlingar pågå om förhöjning å detta tillägg, och den sista nästlidna februari erhöles arbetarna ett extra dyrtidstillägg av 25 kronor. Även med dessa tillägg kan inkomsten vid halv arbetstid givetvis icke i längden bliva tillräcklig för personer, som helt försörja sig själva och ofta även anhöriga.

Det låter visserligen också tänka sig, att i någon utsträckning arbetslöshet redan kan hava inträtt i anledning av den nya försäljningslagstiftning som träder i kraft från och med år 1919. Huru härmed förhåller sig kan givetvis icke utan närmare undersökning klargöras. Då detta spörsmål jämte andra av liknande

slag är föremål för särskild behandling av en kommitté, vilken även interpellanten tillhör, så lärer från denna kunna förväntas eventuellt erforderligt initiativ.

Svar å interpellation.
(Forts.)

Då jag nu övergår till besvarandet av interpellantens andra fråga, vill jag först framhålla, att man, beträffande anledningen till de för ifrågasvarande arbetargrupper bekymmersamma arbetsförhållanden, icke bör stanna vid de statliga regleringsåtgärderna. Dessa äro ju obestriddligen icke grundorsak till svårigheterna, utan böra snarare betraktas såsom den form, under vilken man sökt i möjligaste mån minska krisläget tvångsverkningar. Hade de för sprittillverkning och spritförsäljning tillgängliga förråden fått fritt disponeras av resp. företagare, skulle uppenbarligen sprithantering och arbetarna i stort sett nu befunnit sig i ett långt svårare läge. Regleringsåtgärderna hava utdrygat varorna, utjämnat arbetstillgången och i väsentlig mån bidragit till att driften i hushållsak uppehålls.

När fråga nu föreligger om åtgärder från statens sida för att hålla personalen skadelös för försämringen i arbetsvillkoren, så bör till en början erinras, att allt sedan hösten 1914 särskilda medel funnits anvisade och en särskild offentlig organisation uppbyggts för arbetslöshetens bekämpande. Det är också bekant, att vid vissa tidpunkter och för vissa arbetargrupper offentliga arbeten anordnats eller arbetslöshetsunderstöd utbetalats enligt grunder, som prövats av riksdagen. Nu har emellertid från åtskilliga håll ifrågasatts, att dessa grunder icke borde tillämpas i avseende å dem som tillhöra yrken, där statliga regleringsåtgärder genomförts. Detta spörsmål har nyligen principiellt behandlats av arbetslöshetskommissionen, som i skrivelse den 18 dennes härom anfört bland annat följande: »Kommissionen anser sig böra i detta sammanhang erinra om de framställningar rörande särskild förmanställning i understödsavseende, som från representanter för åtskilliga personalgrupper riktats till Kungl. Maj:t eller till kommissionen. Det gäller här företrädesvis smärre företagare, arbetsledare och andra anställda inom bageriyrket samt inom olika grenar av sprithantering och restaurangrörelse. Med framställningarna ifråga åsyftas i allmänhet erhållandet av ovillkorlig rätt till understöd, högre understödsbelopp samt särskilda former för understödsverksamheten. I anledning av likartade motionsvis framförda yrkanden uttalade emellertid 1917 års riksdag, att någon särställning i understödshänseende icke kunde tillerkännas de genom livsmedelsransoneringen arbetslösa, särskilt med hänsyn till de konsekvenser, som därav skulle kunna tänkas följa. Till följd härav och då, såsom redan erinrats, ransonerings- och regleringsåtgärder av olika skärpa och under olika former förekomma på många olika områden och det i allmänhet icke låter sig med någon säkerhet avgöra, huruvida statsingripandena äro i ett fall mera direkt än i ett annat orsak till arbetslöshet, har kommissionen icke ansett sig böra föreslå några särskilda understödsbestämmelser för vissa grupper av arbetslösa.»

Svar å interpellation.
(Forts.)

Denna av riksdagen intagna och av arbetslöshetskommissionen nu i fortsättningen förordade ståndpunkt innebär, att de inom sprithanteringens arbetslösa hänvisas till att, i den mån de ej erhålla annat arbete, söka understöd under samma villkor som andra arbetslösa. Med avseende härå bör erinras, att arbetslöshetskommissionen i sin nyssberörda framställning hemställt om en av levnadskostnadsstegringen betingad, betydande höjning av understödsbeloppen samt ökning av statens andel i kostnaden från hälften till $\frac{2}{3}$ av densamma. Genom att staten sålunda tar på sig större andel vill man lindra kommunernas börda och göra dem mera benägna att tillhandahålla understöd åt dem som behöva sådant.

Enligt gällande bestämmelser kan emellertid den del av bryggeriindustriens personal, som har begränsad arbetstid och minskad löneinkomst, icke erhålla det allmännas arbetslöshetsunderstöd. Sådant får nämligen åtnjutas endast av dem som äro helt arbetslösa. Från arbetslöshetskommissionen har jag inhämtat, att man inom kommissionen ingående behandlat frågan, huruvida arbetslöshetsunderstöd skulle kunna utdelas även i andra fall. Kommissionen har funnit det principiellt och praktiskt olämpligt, att arbetslöshetsunderstöd användas till utfyllnad av de löner, som arbetsgivarna betala. Sådan anordning strede mot gängse principer och förekomme icke inom de svenska fackorganisationernas arbetslöshetskassor. Att för dylika fall anordna en särskild statlig understödsverksamhet torde ej heller vara tillrädligt.

I längden läser det enligt kommissionens uppfattning vara mest rationellt, att arbetsgivarna bestämma sig för, huru många arbetare de vilja behålla, samt sörja för effektiv avlöning åt dem. De återstående måste sedan hänvisas till annat arbete eller att i brist på sådant söka understöd enligt de grunder, som gälla för arbetslösa inom andra såväl helt fria som mer eller mindre statligt reglerade yrken.

Till dessa av riksdagen prövade och av arbetslöshetskommissionen tillämpade grundsatser ansluter jag mig i avseende å de åtgärder, som böra vidtagas. Jag finner det vara en plikt för staten att ingripa till stöd för de av oförvållad arbetslöshet drabbade arbetargrupperna. Att härvid giva vissa arbetargrupper en särskilt synes mig både praktiskt svärgenomförbart och ur principiella synpunkter föga välbetänkt. Evad arbetslöshet eller minskade arbetsinkomster kunna härledas från kristidens allmänna ekonomiska verkningar eller från speciella, av statsmakterna på grund av samma krisläge vidtagna speciella regleringsåtgärder, synes det mig vara ofrånkomligt, att de behövliga åtgärderna från statens sida genomföras efter enhetliga grunder till upprätthållande av full rättvisa de olika arbetargrupperna emellan. Det är regeringens avsikt att av riksdagen äska mycket betydande anslag för motverkande av arbetslöshetens följder, och det är min livliga förhoppning, att detta anslag blir av riksdagen beviljat. Innan man beträffande grunderna för detta anslags användning bestämmer sig för

att övergiva hittills följda och av riksdagen förut fastställda principer för att slå in på t. ex. den vägen att använda arbetslöshetsunderstödet såsom lönefyllnad åt delvis sysselsatta arbetare, torde man få noga överväga de konsekvenser detta komme att medföra ej blott statsfinansiellt utan ock i avseende på de allmänna förhållandena på arbetsmarknaden. I varje fall kan jag icke förklara mig beredd att allenast för en viss grupp arbetare, vilkas bekymmersamma läge visserligen är uppenbart, tillstyrka åtgärder, som innebure avsteg från de för andra lika hårt drabbade gällande grunderna. Inom ramen av den allmänna arbetslöshetspolitiken är jag däremot villig att vidtaga alla på mig ankommande åtgärder för att den nu ifrågavarande personalen må genom det allmännas försorg i möjligaste mån hållas skadeslös.

Svar å interpellation.
(Forts.)

Vidare yttrade:

Herr Vennerström: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet få framföra mitt tack för det utredande och synnerligen upplysande svaromålet.

Jag vill till en början inskräpa, att den arbetslöshet, som min interpellation avser, är icke den, som eventuellt kan skapas av den redan beslutade rusdryckslagstiftningen, den som träder i kraft den 1 januari nästa år, utan den arbetslöshet, som eventuellt vållas av de under kristiden och på grund av densamma genomförda restriktionerna. Den förra arbetslösheten behandlas, såsom herr statsrådet anmärkte, av ersättningskommittén, och den senare är den, som jag har velat fästa uppmärksamheten vid. Jag har velat från början göra denna åtskillnad helt enkelt därför att det är så vanligt, att allmänheten sammanblandar dessa frågor och att även den personal, som är intresserad i saken, gör sig skyldig till en liknande sammanblandning.

Det kan till en början synas, som om staten hade större skyldighet mot den arbetarstam, som det här gäller och som nu blir utan arbete eller får sin arbetsinkomst minskad, än staten har gentemot andra, som på grund av kristiden äro arbetslösa eller bliva det, ty det kan uppenbarligen icke bestridas, att denna arbetslöshet är mera direkt vållad av statens egna åtgöranden än vad den arbetslöshet är, som i övrigt följer i kristidens spår. Det är ju ändock staten, som på grund av folknäringspunkter vägrat tilldelning av spannmål till bryggerierna och till brännvinsbrännerierna och därigenom vållat delvis den arbetslöshet, som det här är tal om. Ur den synpunkten kunde det tyckas, som om denna arbetargrupp borde mera särskilt plockas ut och i första rummet göras till föremål för statens speciella omsorg och understöd. Men jag vill livligt instämma i de synpunkter, som herr statrådet anförde, att det av praktiska skäl svårligen låter sig göra att draga någon klar gräns emellan denna arbetargrupp och de övriga. Det är så mycket svårare att göra det just nu, då vi ju veta allesammans, att vi glida hän till en rätt svår period av arbetslöshet.

Svar å interpellation.
(Forts.)

Vi kunna dag för dag i tidningarna läsa, att denna fara kommer allt närmare och rör allt större arbetargrupper. Därjämte vill jag erkänna det befogade även i den principiella ståndpunkt, som herr statsrådet intog, att det kan ur den arbetslöses synpunkt vara tämligen likgiltigt, om han blivit arbetslös eller fått minskad arbetsinkomst på grund av statens direkta åtgärder eller mera indirekt på grund av kristiden. Den arbetslöse har i båda fallen det lika otrevligt ställt, lidandet är för honom lika stort och arbetslösheten är i båda fallen oförvallad. Det torde därför även tillkomma staten, att, då arbetslösheten är oförvallad, ingripa likformigt i båda fallen, så att man håller dessa arbetargrupper och deras familjer ovanför fattigdomens elände och låter dem något så när oskadda gå igenom den svåra perioden.

Jag vill alltså understryka de synpunkter herr statsrådet anförde och jag vill komplettera hans löften om åtgärders vidtagande med att uttrycka det önskemålet, att först och främst regeringens förslag om arbetslöshetens motverkande måtte föreligga så snart som möjligt. Det är fara å färde och det får icke dröja mer än nödvändigt är. Jag vill alltså hoppas, att denna fråga snarast möjligt blir föremål för regeringsproposition och sedermera för riksdagens benägna behandling.

För det andra vill jag uttrycka det önskemålet att regeringen måtte begära synnerligen betydande belopp för ändamålet. Herr statsrådet använde själv ordet betydande, och jag understryker just det ordet. Det är betydande belopp som fordras, det får inte vara några fattiga småsmulor, några nådevedermålen eller välgörenhetssmulor, utan verkliga belopp, som i dessa tider, då penningvärdet sjunker alltmera, kunna sätta arbetarna i stånd att hålla sig ovanför den hotande fattigdomen.

Sedan vill jag även rikta den uppmaningen till riksdagen att den behjärtar dessa synpunkter så långt som möjligt och icke anlägger sparsamhetens förvisso i andra fall befogade synpunkt alltför hårt i detta fall.

För det tredje vill jag uttala det önskemålet till herr statsrådet, att man vid formuleringen av villkoren för erhållande av understöd måtte göra bestämmelserna så humana som möjligt, så att man icke hänger upp sig på formuleringen utan jämkar och humaniserar så att man kan komma till ett rimligt understöd i de fall, där fara och nød föreligger.

Slutligen vill jag uttrycka min tacksamhet för herr statsrådets svaromål även ur den synpunkten, att svaromålet lägger en ganska stark saklig grund under debatten om det tillfälliga förbudets eventuella inverkan på arbetsförhållandena för den personal, som är anställd i rusdrycksbhanteringens tjänst. Vi ha saknat en sådan grundval rätt avsevärt förut, men vi ha nu fått en starkare grundval, och genom herr finansministerns svaromål och de faktiska upplysningar som där lämnats har man fått agitationen mot det tillfälliga förbudet, utgående från arbetarsynpunkter och framförd även i riksdagen reducerad till något så när rimliga propor-

tioner. Vi leva under synnerligen starka restriktioner, vi ha nästan fullständigt tillverkningsförbud ifråga om starkare maltdrycker och ifråga om övriga spritdrycker och vi ha ifråga om försäljningen restriktioner, som ganska betydligt närma sig förbudet. Men trots detta se vi, att i alla fall inverkan på personalen är tämligen liten, mindre än vi hade kunnat vänta, och jag vill därför uttrycka min tacksamhet för att vi nu fått en starkare grundval, när vi sedan gå till ett avgörande av det förslag om tillfälligt förbud som föreligger. I andra kammaren är ju saken klar, men jag vill hoppas, att även första kammaren tager hänsyn till de fakta som i detta fall blivit framlagda från regeringens sida.

Svar a interpellation.
(Forts.)

Herr Olofsson: Herr talman! Jag skulle egentligen icke yttra mig i denna fråga, men kan icke underlåta att säga några ord.

Det har kommit till mina öron, att herr finansministern skulle delvis hava varit orsaken till att man sparade så mycket som möjligt på medlen, när vi hade gemensamma voteringar i förrgår. Nu säger herr finansministern, att han kommer att kräva stora belopp för att hjälpa de arbetslöse. När vi behandlade frågan om anslag till inlandsbanan, så framhöll jag, att enligt min mening det vore bättre att gå tillväga så, att man anslog medel för det ändamålet för att skapa arbete, än att man sedan skulle giva stora belopp till arbetslöshetsunderstöd. Om det är sant, sasom det uppgivits, att herr finansministern skulle hava givit varningar ifråga om den finansiella ställningen och mot att giva de stora beloppen för inlandsbanan och även uttalat sig för att man skulle öka postportot för att få in pengar och kunna balansera statens finanser, så skulle jag gärna önska att få ett svar av herr finansministern, om det är så. Är det verkligen så, att han vill spara på anslag till produktiva ändamål och icke vågar gå med på de högre anslagen, när det gäller inlandsbanan, men i samma andedrag ökar ut beloppen, när det gäller att giva anslag till arbetslösheten här i landet, så går ett sådant förfarande alldeles stick i stäv mot min mening.

Jag har blott velat i korthet angiva dessa synpunkter och skulle vara tacksam, om jag fick ett svar från herr finansministern.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Thorsson: Herr talman! Den siste ärade talaren har infört en fråga, som egentligen icke hör hit, men då han ställer en direkt fråga till mig, om jag övat något inflytande på vissa anslags beviljande, så vill jag svara honom, att jag har på ett tidigare stadium infört en del av mina meningsfränder redogjort för den ekonomiska situationen, sådan som jag ser den, och vid detta tillfälle omtalat för dem, att 1918 års tilläggsstat troligen komme att ökas med omkring 80 miljoner kronor utöver de belopp, som redan är för riksdagen framlagt, detta på grund av dels av riksdagen redan fat-

Svar å interpellation.
(Forts.)

tade beslut och dels av framställningar, som icke kunna avvisas. Om detta meddelande har haft någon inverkan på kammarens ledamöter i övrigt, därom kan jag icke yttra mig, men i sanningens intresse får jag svara den ärade talaren utan omsvep, att jag verkligen har lämnat dem av riksdagens ledamöter jag kommit i tillfälle att tala med en sådan framställning av det ekonomiska läget.

Herr Olofsson: Jag ber att få tacka för svaret. Det var ärligt, men det går i rak motsatt riktning mot min åsikt i frågan. Om man ideligen blott ökar på anslagen för arbetslösheten i landet, så undrar jag, om man icke på samma gång skapar en viss lättja. Det är den enskilde individen, som skall sörja var och en för sig själv, men får man dylika gåvor, tror jag, att man blir mindre intresserad av att sörja var och en för sig. Man skall göra rätt för vad man får, menar jag. Jag tror, att det vore en bättre väg att skapa arbetstillfällen i landet. Vad särskilt gäller inlandsbanan, så tycker jag, att man icke bör skjuta på den saken. Man har skjutit nog i vad gäller Brunflo—Sveg-banan, den har man uppskjutit år efter år. Hade den banan varit färdig nu, skulle den gjort landet mycket stora tjänster. Som sagt, skapa arbetstillfällen, särskilt när det gäller produktiva ändamål, men giv icke allt för stora belopp till arbetslösheten, det är min princip.

Herr Vennerström: Herr talman! Jag kan icke underlåta att inlägga min protest mot det sista anförandet. Jag är ense med herr Olofsson därom, att vi böra så långt som möjligt understödja statens produktiva företag. Jag har liksom herr Olofsson röstat för inlandsbanans fortsättning även ur den synpunkten, att jag därigenom ville öka möjligheten till arbetstillfällen, men det ena goda får icke förskjuta det andra, och när det faktiskt finnes arbetslöshet, när det råder upprörande nöd i många hem, som vederbörande själva icke kunna hjälpa och som staten icke kan avhjälpa genom att sätta igång ett järnvägsbygge, då måste man i alla fall i främsta rummet se till att de mest lidande bli helpna. Jag vill icke erkänna såsom riktig herr Olofssons ståndpunkt, att därför att riksdagen möjligen sparade ifråga om inlandsbanan, vi skulle spara även på anslaget till arbetslösheten. Jag beklagar, att man sparade i det första fallet, men jag skulle än mer beklaga, om man skulle följa herr Olofsson, då man kommer till frågan om arbetslöshetens avhjälpan. Där bör staten hjälpa till och lossa på pungen mer än herr Olofsson tydligen har för avsikt att göra.

§ 6.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till bankoutskottet propositionerna:

nr 207, angående fyllnadspension å allmänna indragningsstaten

åt löjtnanten vid Västgöta regemente friherre H. G. Pfeiffs änka och minderåriga barn;

nr 208, angående fyllnadspension å allmänna indragningsstaten åt löjtnanten vid Skånska dragonregementet friherre H. G. von Blixen-Fineckes änka och minderåriga barn; och

nr 209, angående pension å allmänna indragningsstaten åt avlidne löjtnanten vid Vendes artilleriregemente J. G. Torslows föräldrar f. d. fanjunkaren Carl Johan Torslow och hans hustru Hedvig Vilhelmina Torslow, född Sandqvist;

till statsutskottet propositionen, nr 159, angående beredande av fyllnadsarvode åt en särskild föredragande i finansdepartementet;

till bankoutskottet propositionen, nr 175, med förslag till lag om ändrad lydelse av 13 § i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstnehavares rätt till pension;

till statsutskottet propositionen, nr 182, angående anvisande av ytterligare medel till uppförande av nybyggnad för patent- och registreringsverket; samt

till lagutskottet propositionen, nr 213, med förslag till lag med vissa ändrade bestämmelser mot oskäligen hyresstegring m. m.

§ 7.

Herr *Röings* på kammarens bord liggande motion, nr 357, som nu föredrogs, remitterades till lagutskottet.

§ 8.

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beviljande av ytterligare låneunderstöd till täckande av kostnaden för anläggning av järnväg från Gånghester till Ulricehamn;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående personligt tillfälligt lönetillägg åt vissa tjänstemän vid statens järnvägar; och

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för förste kontorsbiträdet vid statens järnvägar A. W. Kjellson att gälda visst honom till utgivande ådömt ersättningsbelopp m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 9.

Till avgörande förelåg nu bankoutskottets utlåtande, nr 39, angående vissa framställningar rörande tionde huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Punkterna 1—4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. tilläggs-
pension åt
majoren W.
Åman.

Punkten 5, angående tilläggs-pension åt majoren W. Åman.

I en till riksdagen den 1 mars 1918 avlåten proposition, nr 121, hade Kungl. Maj:t, under återropande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att förvaltaren av reservförrådet för läroverkens målskjutningsmateriel, majoren *Wilhelm Åman* finge, utöver honom redan tillkommande pensioner av statstjänster, från och med månaden näst efter den, varunder han fullgjort honom meddelat uppdrag att under år 1918 slutföra honom såsom förvaltare av reservförrådet åliggande göromål m. m., under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 750 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte medgiva — — — (lika med Kungl. Maj:ts förslag) — — — pension av 500 kronor.

Vid punkten var emellertid fogad reservation av herrarna *Borg*, *Bogren* och *Edbom*, vilka yrkat avslag å Kungl. Maj:ts proposition.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, gav herr talmanen på begäran ordet till

Herr *Bogren*, som yttrade: Som kammaren behagade finna, föreslås här en pension av 500 kronor årligen till f. d. majoren Åman i hans egenskap av förvaltare av reservförråden för läroverkens målskjutningsmateriel, vilken befattning herr Åman, såsom vi finna, innehaft i 15 år, och vilken han måste frånträda med anledning av riksdagens förlidet år fattade beslut om indragning av anslag för läroverkens skjututbildningsövningar. Det är alltså under 15 år han haft detta uppdrag, ett uppdrag som naturligtvis icke varit av ordinarie natur, utan mera tillfälligt, under alla förhållanden icke ordinarie. Således skulle han icke i vanlig ordning kunna få någon pension för detta extra uppdrag. Det har emellertid varit riksdagens sed att under sådana förhållanden, då någon varit anställd i statens tjänst, låt vara icke mer än 15 år, men måst lämna denna tjänst på grund av sådant skäl som här föreligger eller på grund av sjukdom, av ömhetsskäl lämna något understöd åt sådana personer. Men sådana skäl kan jag icke, herr talman, finna föreligga i detta fall. Mannen ifråga uppbär redan tvenne statspensioner, jag ber herrarna lägga märke till det, tvenne pensioner. Först och främst i egenskap av major i armén har han en pension av 2,720 kronor. Samtidigt med att han tjänstgjorde som officer i regementet, tjänstgjorde han som gymnastiklärare här uppe vid läroverket å Södermalm och blev på sin tid där pensionsmässig och uppbär sålunda i egenskap av gymnastiklärare en pension av 670 kronor, alltså tvenne statspensioner å sammanlagt 3,390 kronor. Det är något ovanligt, att en tjänsteman kan komma i den lyckliga ställningen, att han får uppbära tvenne statspensioner.

Nu kommer man emellertid och begär en tredje statspension, och jag rår icke för att jag tycker, att det är något för mycket begärt. Hade personen i fråga icke varit pensionär och därtill dubbel sådan, så skulle jag ha varit den första, som röstat för att han av ömmande skäl, om sådana föreligga, erhållit någon årlig gratifikation nu när han slutat detta tillsyningsmannaskap över läroverkens skjutmateriell. Men under dessa förhållanden kan jag icke vara med om att tillstyrka någon pension åt en man, som förut innehar två ordinarie statspensioner.

Jag ber därför, herr talman, att med dessa få ord få yrka avslag å utskottets hemställan i nu förevarande punkt.

Vidare anförde

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Rydén. Herr talman! Major Åman, som det här gäller, har ju haft en ställning, som varit gemensam för många av våra gymnastiklärare under tider som gatt, innan gymnastiklärarebefattningarna mer och mer kommit att övertagas av personer, som ägna sig helt åt dessa befattningar. Han har tjänstgjort under en tid som militär, och vid sidan därav har han varit gymnastiklärare här i Stockholm. När det sedan blev fråga om att organisera skjututbildningsövningarna och det behövdes en särskild man att förestå förråden och ha hand om det hela, så övertog han detta arbete. Han avgick vid denna tid från sin militärtjänst med den pension, vartill han då var berättigad. Han tjänstgjorde alltjämt som gymnastiklärare mot ett obetydligt arvode och dessutom som förvaltare av reservförrådet med ett arvode av först 1000 kronor och sedan 1500 kronor om året. Då han blev pensionsmässig som gymnastiklärare fick han en pension av 670 kronor, som herr Bogren här meddelat. Det är klart, att just medvetandet om att han hade detta arvode av 1500 kronor har inverkat på de dispositioner som han tidigare träffat ifråga om sitt avskedstagande och dylikt.

Nu har det inträffat, att han genom det riksdagens beslut som fattades i fjol blivit utan det arvode av 1500 kronor, med vilket han tidigare haft att räkna. Han kan ju visserligen icke ha någon laglig rätt att grunda några anspråk på pension i anledning av sitt uppdrag som förvaltare av förrådet. Jag har emellertid icke kunnat underlåta att finna det med billighet överensstämmande, att då mannen ifråga befinner sig i sådana omständigheter, att en liten pension för honom har en ganska avsevärd betydelse, han nu skall ställas alldeles utan någon ersättning och förlora dessa 1500 kronor, som han så länge uppburit. Jag tror att riksdagen med sitt beslut i fjol åsyftade enbart att fa bort skjututbildningsövningarna vid läroverken, men däremot näppeligen ville ekonomiskt träffa de personer, som innehaft sysslor sammanhängande med dessa övningar.

Beträffande herr Åman personligen vill jag vitsorda, att han

*Ang. tillaggs-
pension åt
majoren W.
Åman.
(Forts.)*

Ang. tilläggs-
pension åt
majoren W.
Amam.
(Forts.)

utfört ett förtjänstfullt arbete. Han tillhör den grupp av gamla militärer som företrädesvis ägnat sig åt sin befattning som gymnastiklärare för skolornaden och härvid nedlagt ett utomordentligt intresserat arbete. Det är också därför som jag velat medverka till att hans sak blev bragt under riksdagens omprövning.

Nu råder det olika meningar bland myndigheterna angående pensionens storlek. Läroverks- och folkskoleöverstyrelserna ha ansett det rimligt, att han erhöle en tredjedel av arvodesbeloppet, d. v. s. 500 kronor, medan statskontoret, som eljest brukar företräda försiktigheten ifråga om anslag, på grund av den särskilda omständigheten funnit, att han genom riksdagens beslut förlorat sin inkomst, borde i pension få hälften av sitt arvode. Jag har ansett mig böra framlägga förslag i enlighet med statskontorets hemställan. Nu har utskottet vid sin prövning av denna fråga funnit, att det av överstyrelsen framlagda förslaget har bättre grund för sig. Jag vill icke tvista härom, det är en sak, som beror på omdömet, om pensionen bör bestämmas till 500 eller 750 kronor, och jag är för min del tillfredsställd med vilket beslut riksdagen fattar ifråga om beloppet. Men jag kan icke underlåta att uttala den uppfattningen, att jag skulle finna det hårt handlat mot honom, om han icke skulle få någon pension. Det har ju icke varit meningen med riksdagens beslut att träffa honom personligen.

Jag vill därför vädja till kammaren att bevilja pensionen åtminstone i den utsträckning som bankoutskottet hemställt om.

Herr Persson i Stallerhult: Jag för min del finner, att min sidokamrat i denna fråga har en rätt syn på tingen. Man har velat ge alltför mycket pensionsförmåner åt den person, som det här gäller, och jag kan heller icke gilla, vad vederbörande myndigheter åberopa till stöd för framställningen.

Statskontoret framhåller, att om hans avgång från tjänsten varit föranledd av hög ålder eller varit beroende av tjänstemannens personliga ställning, så skulle det icke varit något att säga om, att han som pension endast finge en tredjedel av det arvode han åtnjutit, men nu är tjänsten indragen, och därför föreslås, att han skall få något mera. Kan man resonera på detta sätt ifråga om en person, som uppnått 69 levnadsår, då man vet, att den högsta pensionsåldern enligt våra lagar är 67 år, fastän juristerna få tjänstgöra intill 70 år? Mig förefaller, att ett sådant resonemang, som statskontoret här för, knappast är hållbart.

Vidare talar läroverksöverstyrelsen om, att han skulle ha rätt att få en pension, motsvarande en tredjedel av löneförmånerna. Men om vi se på de grunder, som gälla för att en tredjedel av lönen skall få utgå som pension, finner man, att vederbörande tjänstemän skola ha genom avgifter förskaffat sig pensionsrätt. Dessa avgifter beräknas så, att pensionsrätten grundlägges omedelbart för en tredjedel, och personer, som innehaft sådana tjänster, att de kunna få två pensioner, skola få tillbaka det de förvärvat genom sina insatser. En sådan bestämmelse, som skall efterlevas

beträffande de flesta tjänstemän, kan icke gälla denne man, ty han har icke betalat några pensionsavgifter för den syssla, som han förvalt. Sålunda, denna tredjedel är icke att räkna med för en sådan befattning som denna, dess innehavare må ha skött den hur förtjänstfullt som helst. Det förefaller mig, att man borde vara försiktig, då det gäller att på detta sätt genom pensioner belöna skickligheten. Det finns många andra sätt att ge sådan belöning, genom gratifikationer eller vad det må vara, men att ge pension på ifrågavarande syssla finner jag nästan stridande mot de regler riksdagen har att rätta sig efter. Jag kan sålunda icke se annat än att min sidokamrat har rätt i sin uppfattning och förenar mig i hans yrkaude.

Ang. tilläggspension åt majoren W. Aman.
(Forts.)

Herr Kristensson: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan. Jag kan icke finna, att denna sak komme att medföra några farliga konsekvenser, utan är för min del beredd på att åt alla personer, som i 15 år innehaft en statsbefattning, vilken indrages genom ett riksdagens beslut, bevilja en pension, motsvarande en tredjedel av det arvode, som till dem utgått. Det är nämligen med hänsyn till det ömmande i detta fall jag gått på bifall. Riksdagen har själv beslutat indraga det anslag till läroverk och folkskoleseminarier för skjututbildning, ur vilket arvodet till denne man utgått för vård av skjutmaterielen. Jag kan därför icke finna annat, än att det är rimligt, att riksdagen ger en liten ersättning till gengäld för att han mister den befattning han haft. Som herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet nyss omförmälde för kammaren, har han ju lämnat andra befattningar tidigare och därifrån tagit mindre pension än han skulle fått, om han stått kvar i dessa befattningar i stället för att ägna sin verksamhet åt gymnastikundervisningen och skjututbildningen vid statens läroanstalter. Det framgår vidare av handlingarna, att denne man varit en av föregångsmännen på förevarande område. Han har varit inkallad i ett mycket stort antal kommittéer, som haft att utreda än det ena än det andra spörsmålet ifråga om denna verksamhetsgren. Han har dessutom enligt alla myndigheters utlåtanden nedlagt ett synnerligen intresserat arbete och genom sin insats åstadkommit avsevärda besparingar åt staten genom den tillsyn, han haft över den materiel, som varit utdelad till skolorna.

Jag vill erinra om, att utskottet icke gått på samma linje som statsutskottet, vilket ju annars brukar vara ganska sparsamt, utan det har vidtagit en avsevärd nedprutning och gått ned till 500 kronor, och detta lilla belopp tycker jag, att riksdagen utan större svårigheter borde kunna bevilja.

Vad vidkommer det, att han har pensioner från ett par andra håll. sammanhänger det med den karaktär, som gymnastiklärarbefattningarna haft och fortfarande ha att icke vara huvudsysslor utan bisysslor. Därför är pensionslagen så skriven, att vederbörande kunna få pension från mera än en befattning. Det strider sålunda

Ang. tilläggs- icke i det hänseendet mot de principer, som riksdagen förut varit
pension åt med om. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.
majoren W.
Åman.

(Forts.)

Herr Borg: I likhet med de föregående talare, som yrkade avslag på utskottets hemställan, kommer även jag med detta mitt lilla anförande att förorda reservationen. Jag kan icke finna, att det är riktigt, som den siste ärade talaren nämnde, att här skulle föreligga några ömmande omständigheter, då den person, som här är i fråga, allaredan har två pensioner. Det kan sålunda icke vara några billighetsskäl, som ligga bakom framställningen. Jag tror också i likhet med ett par föregående talare, att förslaget kan medföra farliga konsekvenser. Det stannar icke endast vid detta fall, utan det kommer naturligtvis även att inträffa, att andra personer komma i samma situation, och då har riksdagen slagit in på en princip, som sannerligen är farlig nog.

Man har velat framhålla, att personen ifråga genom att avgå från sin militärtjänst och övertaga en bisyssla skulle åsamkas förlust, men naturligtvis har han funnit med sin fördel förenligt att lämna sin militära anställning för att taga emot bisysslan och på den också erhålla pension. Jag tror icke, att här föreligga några billighetsskäl eller att detta fall kan betecknas som ömmande. Om så vore fallet, skulle jag vara den förste, som ginge med på att bevilja pension, men under de förhållanden, som här föreligga, ber jag, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag å såväl berörda hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet, och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Bogren, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottet hemställan i punkten 5) av utskottets förevarande utlåtande nr 39, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Omröstningen utföll med 76 ja, men 124 nej; och hade kammaren alltså avslagit såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

§ 10.

Vid härpå skedd föredragning av bankoutskottets utlåtande, nr 40, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning angående inrättandet av en ny ordinarie vaktmästaretjänst i riksgäldskontoret blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 11.

Å föredragningslistan fanns härafter upptaget lagutskottets utlåtande, nr 31, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående medgivande av s. k. borgerlig begravning.

*Ang. s. k.
borgerlig be-
gravning.*

I anslutning till vad herr *Kjellberg* föreslagit uti en inom andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 146, hemställde utskottet, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t taga under övervägande, huruvida och under vilka villkor s. k. borgerlig begravning skulle kunna medgivas, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill detta övervägande kunde föranleda.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Gezelius*, *Rogberg*, greve *Spens*, *Dahl* och *Andersson* i Knäppinge, som hemställt, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr *Andersson* i Knäppinge: Herr talman, mina herrar! Då jag har deltagit i behandlingen av detta ärende inom utskottet och reflekterat över det förslag, som utskottet här beslutat framställa, har jag ej kommit till den uppfattningen, att vad utskottet föreslagit är av behovet påkallat. Jag har i stället kommit till den övertygelsen, att det krav som framställts icke är befogat, och jag har blivit fullt övertygad om att det endast är ett led i strävandena att avskaffa statens ledning av den religiösa fostran i landet. Med anledning därav, herr talman, ber jag att utan vidare motivering få yrka avslag å såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Herr *Räf*: Herr talman! Då jag i denna fråga intager en såväl i förhållande till utskottet som till reservanterna olika ställning, ber jag att få yttra några få ord.

Denna fråga har under tidernas lopp framförts här i riksdagen från två olika håll, det ena det frikyrkliga och det andra ett håll, som saknar såväl frikyrkliga som kyrkliga intressen, som herrarna torde hava sig bekant.

Nu är det för mig en huvudfråga vad lagutskottet menar, då det i sin kläm säger:» — att riksdagen med bifall till förevarande motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes

Ang. s. k.
borgertig be-
gravning.
(Forts.)

Kungl. Maj:t taga under öfvervägande, huruvida och *under vilka villkor* s. k. borgerlig begravning må kunna medgivas, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill detta öfvervägande kan föranleda.» Jag menar: Är det verkligen lagutskottets mening, att en fullständigt borgerlig begravning skall genomföras, så att det kommer att bli så, att när en person avlidit, hans anhöriga endast ha att vända sig till civil myndighet för att få begravningen verkställd och det på särskild s. k. civil kyrkogård, så att det icke är fråga om att på kyrkliga kyrkogårdar förrätta dessa civila begravningar. Därpå beror det för mig, när det gäller att rösta i denna sak. Är det verkligen meningen att alltigenom genomföra civil begravning d. v. s. även civila kyrkogårdar, kommer jag att rösta ja för denna sak. Är det däremot så, att de, som vilja begagna sig av detta begravningssätt, fortfarande skola ha med kyrkliga kyrkogårdar, präster och sådant att göra, kommer jag att rösta nej. Det synes mig böra vara antingen på det ena sättet eller på det andra, antingen ren kyrklig begravning, eller ren civil begravning d. v. s. även på civil begravningsplats.

Då jag intager en sådan ställning menar jag, att jag gör det i frihetens intresse. Som vi nu ha det, menar jag, ha vi verkligen den största möjliga frihet, som vi kunna önska oss. Om jag däremot antager, att utskottet icke menar en verklig, fullständig genomförd civil begravning utan att vid civil begravning någon kontroll skulle utövas, på grund därav att vid denna civila begravning gravsättningen skedde i vigd jord, så komma vi att i stället för den frihet, som vi nu hava, naturligtvis att få ett lagtvång över oss. Detta framskymtar också tydligt i utskottets utlåtande.

Nu känner också utskottet detta på sig, och därför sätter det i utsikt en hel del restriktioner i detta avseende. Vilka dessa restriktioner skulle vara känner jag icke, men de äro dock restriktioner på den frihet vi för närvarande äga. För det första är det väl nästan givet, att man måste tänka sig någon slags ritual. Det tycks också ha föresvävat utskottet, att någonting i den vägen skulle behövas. Då tänker jag mig, att ifall begravningen skall äga rum på kyrkogård, det måste först finnas frihet att hava kyrklig ritual för dem som vilja ha sådan, men det är icke sagt, att de frikyrkliga skulle vilja hava samma ritual. Därför kan man tänka sig, att det får fastställas även en frikyrklig ritual. Man är då fortfarande inne på det kristligt religiösa området. Men sedan komma andra, som ej tåla den kyrkliga och ej heller den frikyrkliga ritualen. Vi hörde i en föregående debatt toner från darwinismen. Jag föreställer mig, att man på det hållet behöver sin ritual, som kanske skulle bli något egendomlig i jämförelse med den vi ha: »Av jord är du kommen — — —» Jag vill knappast ifrågasätta tillämpningen av ett uttryck, som jag väntar mig från det darwinistiska hållet. Men vidare finns det också t. ex. teosofier. De kunna icke tåla vare sig kyrklig, frikyrklig eller darwinis-

tisk ritual, utan de skola helt säkert önska en annan, om det över huvud taget skall hos dem finnas någon ritual vid begravning.

*Ang. s. k.
borgerlig be-
gravning.
(Forts.)*

Det är vidare så, att om man skulle fastställa detta, att det skall vara genom lag stadgat, vad som skall förekomma rent efter ritualen sett, så är det klart, att anhöriga dessutom vill giva uttryck för sina känslor vid ett sådant högtidligt tillfälle som en begravning är. Vid begravningar nu för tiden på kyrkogårdarna händer det sålunda ofta, att de frikyrkliga stå upp, sjunga en sang, förrätta en bön, läsa ett Guds ord o. s. v. Få de frihet till detta, är det givet, att de övriga, som skulle begravas civilt på kyrkogårdarna, måste hava frihet till motsvarande känsloutgjutelser från sitt håll. Om vi sjunga »Skola vi väl alla mötas», som ofta händer på våra kyrkogårdar, så måste de andra ha frihet att sjunga t. ex. »Hatets sånger» eller något sådant. Det finns ett rikt urval av sånger. Jag ber herrarna betänka, att det kan bli en mycket, mycket egendomlig tillställning på kyrkans egna kyrkogårdar. Vidare förekommer det rätt ofta, att man vill taga med sig olika fanor med olika inskriptioner. Det är icke bara den blå duken med det gula korset som man då kan vara berättigad att föra med dit upp utan det kan också bli de rödaste bland de röda fanorna som komma att placeras på samma kyrkogård.

Vidare ber jag att få säga att, såvitt jag har mig bekant ur den allra äldsta kyrkohistorien, kyrkogårdarna genom hela den kristna kyrkan verkligen ha ägt den allra största helgd, en större helgd än någon annan plats ända från katakombernas tid hela vägen upp igenom. Jag undrar, mina herrar, enkannerligen de som hava verklig respekt för religiösa känslor och vilja bevara pieteten, om de kunna känna sig tilltalade av att något sådant, som jag här skildrat, skulle kunna få passera på våra kyrkogårdar. Och herrarna skola icke säga: det kunna vi hålla tillbaka. Herrarna se runt omkring sig i östan, västan och sunnan, hur det gestaltar sig i dessa dagar. Det är icke möjligt att hålla det otillbörliga tillbaka ens genom makt. Är det icke bestämda lagliga gränser, varigenom allt känslovall uteslutes. så skola inte herrarna inbilla sig, att det icke blir missgrepp även i detta fall och stora och ledsamma sådana.

Dessutom tillkommer, vilket också har sin lilla betydelse, låt vara jämförelsevis lilla, att det kanhända, att litet var köpt sig plats på kyrkogårdarna för sig och de sina för evärdelig tid eller för några år framåt. Vi hava icke gjort detta under den förut-sättningen, att en sådan möjlighet skulle komma att existera för våra kyrkogårdar, utan vi hava verkligen väntat oss, att en större helgd skulle få vila över dem. Vi tro oss därvidlag hava stått på fullt laglig grund.

Emellertid skall jag i detta mitt anförande icke göra något som helst yrkande. Jag väntar att från fullt auktoritativt håll, från lagutskottet, få höra: är det meningen att verkligen genomföra, fullständigt genomföra en civil begravning och låta den kyrkliga begravningen med dess kyrkogård vara fullständigt ogenerad

Ang. s. k.
borgerlig be-
gravning.
(Forts.)

därav? Då kommer jag, som sagt, att rösta ja för saken, i annat fall bestämt nej. Då är det alldeles uppenbart, att om vi på detta sätt få två kyrkogårdar, en för kyrkliga och en för civila begravningar, så äger såväl den rene fritänkaren som den religiöst, kristligt intresserade att välja vilkendera han vill. Jag menar då, att man därigenom vunne största friheten, då sluppe de som icke kunna tåla, knappast vilja höra talas om kyrkan, att begravas vid kyrkklockornas klang och att läggas i vigd jord. En sådan person slipper allt detta och får följa sin övertygelse, naturligtvis inom de gränser som ur ordningssynpunkt kunna för saken ifråga bestämmas.

Jag har glädjande nog i dagens nummer av Stockholmstidningen sett införd en längre uppsats av ärkebiskopen, vilken uppsats just slutar med denna önskan, att i sammanhang med detta också ett sådant arrangemang med en kyrklig begravningsplats och en civil begravningsplats må komma till stånd.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman, mina herrar! Denna fråga tycks nu glädjande nog vara ganska nära sin lösning. Vid fyra föregående tillfällen under de senare åren har riksdagen haft att besluta i densamma: 1910, 1912, 1914 och 1917. År 1910 biföll andra kammaren en motion av herr Kjellberg, som även i år motionerat i frågan. 1912 och 1914 föreslog lagutskottet en skrivelse med begäran om utredning, under vilka villkor annan person än präst i svenska kyrkan må kunna tillätas att inom svenska kyrkan förrätta jordfästning. Vid bägge dessa tillfällen bifölls förslaget i andra kammaren men avslogs av första kammaren. Forskar man nu efter vad som varit huvudskalet för första kammarens avslag, så vill det synas, som om det skulle ha varit följande resonemang: Om jordfästning skall äga kyrklig karaktär, så måste man från kyrkligt håll ställa sig betänksam mot att låta en person, som icke är en inom svenska kyrkan ordinerad präst, verkställa denna akt. Ett medgivande i sådant avseende skulle leda till ett sönderbrytande av all kyrklig ordning. Såvitt jag förstår ligger det något berättigat i detta resonemang. Detsamma menade också fjolårets lagutskott, då utskottet fann, att denna fråga hade mognat för en lösning av i viss mån annan innebörd än förut föreslagits. Utskottet föreslog sålunda i fjol, att det skulle begäras en utredning, huruvida begravning av en svenska kyrkans medlem kan få ske antingen i kyrklig eller i borgerlig form. Utskottet avstod således från att vidare urgera det förut framförda kravet, att begravning av medlemmar i svenska kyrkan skulle få verkställas av annan än svenska kyrkans präst. Andra kammaren anslöt sig även till denna lagutskottets uppfattning och biföll dess hemställan. Första kammaren avslög däremot densamma men endast med den förseglade sedelns hjälp. Under diskussionen uttalades dock sympatier för förslaget, icke minst från prästerligt håll; det var sålunda inalles fyra präster från alla de tre politiska partierna, som yrkade bifall till utskottets förslag. Jag

menar nu, att denna sakens behandling i fjol synes utgöra en ganska god borgen för att det nu icke skall dröja länge, förrän frågan vunnit sin lösning. Jag föreställer mig också att andra kammaren i år icke är sinnad att frångå den mening, som kammaren förut uttalat.

*Ang. s. k.
borgerlig be-
gravning.
(Forts.)*

Nu har den siste ärade talaren här yttrat, att även han för sin del eventuellt skulle kunna vara med om det förslag, som utskottet har framställt. Men han kände sig orolig med hänsyn till en sak, nämligen till frågan om begravningsplatserna. Han var rädd för att den helgd, som vilar över de svenska kyrkogårdarna, skulle kunna komma att lida, i händelse man framdeles skulle tillåta begravingar efter varjehanda för honom motbudande ritualer på dessa platser. Han förklarade därför, att ett villkor för att han och de med honom liktänkande skulle vara med om förslaget var att man kunde få garanti för eller åtminstone förhoppning om att införandet av borgerlig begraving också skulle medföra införandet av borgerliga begravningsplatser. Och han frågade mig, om jag kunde ge besked i det avseendet. Jag vill till besvarande av frågan för min del säga, att jag visserligen icke kan följa den ärade talaren på hans stämmingsfulla utgjutelse i fråga om faran för helgden för kyrkogårdarna, i händelse det på dem skulle tillåtas begravingar efter annan ritual än den kyrkliga. Och utskottet har icke heller uttalat sig för nödvändigheten av att införa »civila» begravningsplatser, i händelse borgerlig begraving tillåtes. Men å andra sidan har utskottets förslag ju så formulerats, att utskottet har begärt utredning om »huruvida och under vilka villkor» borgerlig begraving må kunna tillåtas. Och det synes mig alldeles självklart — och jag vågar säga, att utskottets majoritet också haft den meningen — att till de vilkor, som därvid böra komma under övervägande, också hör villkoret om anordnande av särskilda »civila begravningsplatser» — för att använda den föregående talarens terminologi. Detta synes mig alldeles självklart. Huruvida sedan detta övervägande kan komma att leda till något förslag, det kan ju varken herr Räf eller jag veta något bestämt om. Men jag föreställer mig, att de betänkligheter, som den ärade talaren hyste på denna grund, böra vara för honom själv ganska lätt överkomliga.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen framställt propositioner å de därunder förekomna yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 12.

Jordbruksutskottets utlåtande, nr 35, i anledning av väckt motion om åvägabringande av utredning och förslag i fråga om kraftigare befrämjande av kolonisationen å bondejord i Norrland föredrogs härefter; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 13.

Ang. ändrade villkor och bestämmelser för statens egnahemsläverörelse.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 36, i anledning av väckta motioner angående ändrade villkor och bestämmelser för den av staten utövade egnahemslänerörelsen. Därvid yttrade

Herr Sjölander: Herr talman, mina herrar! Årets egnahemsmotionärer ha anledning att i stort sett vara ganska tillfredsställda med den välvilliga behandling, som kommit deras motioner till del från jordbruksutskottets sida. Man har troligen inom utskottet handlat och beslutat under intrycket av att allt måste göras, vad som göras kan, för att leda intresset och den mänskliga arbetskraften åter till jordbruket. Jag är övertygad om att dessa väsentliga höjningar av låne- och värdemaxima, som nu äro föreslagna, skola i hög grad underlätta för den jordintresserade att skaffa sig en egen torva att bruka, vilket naturligtvis har stor betydelse icke blott för honom själv utan även för hela samhället.

Jag kan dock ej underlåta att i detta sammanhang göra ett påpekande. Såsom egnahemsrörelsen hitintills bedrivits, och särskilt med hänsyn till de låga värdemaxima, har faran varit alltför stor för att skapa ett småbrukarproletariat, som i många fall var dömt att misslyckas. Senare års egnahemsrörelse har mer och mer gått ut på att förvärva åt egnahemsköparen så stor jordbruksfastighet, att den är ägnad giva innehavaren och hans familj full sysselsättning och anständig bärgning. Den tendensen är också särskilt från jordbrukssynpunkt den enda riktiga. Vid kolonisationsarbetet i våra större grannstater, synnerligast i Tyskland, har lagts stor vikt vid att jordbesittningen är så stor, att ägaren också fullständigt kan utnyttja dragkraften av ett par hästar eller oxar, s. k. spannfähigt jordbruk. Även hos oss har med skärpa påvisats betydelsen av ettparsbruk, om en verkligt intensiv jordbruksdrift skall kunna bedrivas. Jordbruket är dömt till undergång, om det lider brist på dragare. Jorden kan icke skötas rationellt, om ej kraftiga dragare städse stå till förfogande. Denna viktiga sak har dock icke iakttagits, då det gällt vår egnahemsrörelse. Den senaste mig tillgängliga statistiken visar, att jordbrukslägenheternas medelareal, åker och trädgård sammantagna, utgör för de hos hushållningssällskapen belånade lägenheterna 3,68 hektar och för bolagens och föreningarnas lägenheter 3,05 hektar. I den mån maximivärdet å jordbruksfastighet höjts, har givetvis medelarealen stigit. Om man bortser från att medelarealen för olika län är ganska varierande, kvarstår dock som ett ofrånkomligt faktum, att vår nuvarande egnahemsrörelse ej har att uppvisa förutsättningarna för ett bärkraftigt och välskött jordbruk. De uppat alltför snävt begränsade fastighetsvärdena utgöra en allvarlig fara för egnahemsrörelsens sunda utveckling. Svårigheterna att inom de nuvarande maximivärdenas gräns öfver huvud uppbringa tjänliga och tillräckligt stora jordbruksfastigheter äro ööverstiglika. Egnahemsköparen torde i de flesta fall

nödgas nöja sig med en fastighet, som även med mycket samvetsgrann skötsel icke är ägnad att giva innehavaren och hans familj en anständig bärgning och framför allt icke lämnar rum för förmågan att bära även behövliga dragare. Möjligheten att således rikta all familjens arbetskraft på den egna jordens skötsel för att därigenom nå fram till en tryggad ställning är därmed utesluten. Den sakliga kritiken av egnahemsrörelsen har också kraftigt påpekat faran för skapande av jordbrukslägenheter allt för små för att vara ekonomiskt bärande och för att i produktionshänseende fylla berättigade anspråk.

Hava dessa faror för en sund egnahemsrörelse förut varit stora, så ha de i väsentlig mån ökats under kristiden. Penningvärdet har sjunkit, och priset på jord, särskilt småbruksjorden, har sprungit i höjden. Vi stå inför det oefftergivliga villkoret, att skola förutsättningarna för ett bärkraftigt egnahemsbruk förefinnas och egnahemsrörelsen gå mot en sund utveckling, då måste maximivärdet å jordbruksfastighet väsentligen höjas icke blott på grund av kristidens stegrade pris utan framför allt med tanken riktad på målet, nämligen ettparsbruk.

Den egnahemsrörelse, som hitintills bedrivits, har närmast gått ut på att friköpa redan bebyggda lägenheter. Men förhållandena torde snart nog ändras, dels av det skäl, att bebyggda lägenheter torde bliva svårare att uppbringa, och dels av den orsaken, att betydelsen och behovet av att bryta ny bygd, lägga ny odlingsbar jord under kultur och bilda nya hem under senare tider allt mera framträtt. Jag har med anledning härav i föreliggande motioner dristat begära, att maximivärdet å jordbruksfastighet, varå statens egnahemslän kunna erhållas, höjes för fastighet, som är obebyggd eller i behov av ombyggnad, från 8,000 till 14,000 kronor. Utskottet har emellertid stannat vid 12,000 kronor. Språnget från 8,000 kronor till 14,000 kronor kan vid hastigt påseende verka alltför stort och omotiverat. Så är dock ej förhållandet, utan tvärtom. I första hand måste hänsyn tagas till det sjunkande penningvärdet samt den starka stegringen å kostnaderna för uppförande av behövliga byggnader. Vid bildande av nya hem måste allt byggas upp från grunden. Ett rationellt skött jordbruk tarvar också tidsenliga byggnader och i tillräcklig mängd. Ett lant-hushåll kräver i allmänhet större bostadsutrymmen än vad som behöver vara fallet för annan familj av lika storlek. Tages då med i beräkningen, att vår strävan måste bli ettparsbruk, så inses lätt, att summan är tilltagen snarare för liten än för stor. Nu invänder man visserligen, att skuldsumman blir för stor. Jag vill dock påstå, att den faran är betydligt mindre, än om förutsättningarna för ett bärkraftigt egnahemsbruk skulle saknas. Finnas dessa förutsättningar, då äro också större möjligheter givna att betala skulden. Visserligen bli ränteuppföringarna från statens sida större, men detta motväges indirekt genom tillförande av nya skatteobjekt och genom att starka armar och friska viljor föras till jordbruket i stället för ifrån detsamma.

Ang. ändrade villkor och bestämmelser för statens egnahemslänrörelse.

(Forts.)

Ang. ändrade villkor och bestämmelser för statens eignahemslånerörelse.

(Forts.)

Utskottet har accepterat mitt förslag att höja värdemaximum för bostadslägenheter till 7,000 kronor. Men propositionen mellan värdemaximum för en bostadslägenhet och för en obebyggd jordbrukslägenhet förefaller mig ej vara synnerligen väl avvägd. För skillnaden, här ungefär 5,000 kronor, skall erhållas en tillräckligt stor jordareal, åker och skogsmark, samt nödiga ladugårdsbyggnader och ekonomihus. För den som är insatt i dessa förhållanden, är det tydligt, att detta är absolut omöjligt. Vi se då här, att de, som ännu bryta ny bygd och skapa nya hem med statens tillhjälp, dock äro i någon mån missgynnade.

Emellertid innebär utskottets förslag så väsentliga förbättringar. Emellertid hoppas jag, att såväl denna fråga, som jag nu berört som övriga i motionerna framställda synpunkter och yrkanden dock måtte i den kungl. proposition, som förebådas av jordbruksutskottet, vinna nödigt beaktande, och med anledning därav ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 14.

Vidare föredrogs andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder i syfte att de hos nationalmuseet deponerade konstalster må i vidsträcktare grad komma folkets bredare lager till godo.

Utskottets hemställan bifölls; och skulle, jämlikt § 63 riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 15.

Ang. fördelningen av vissa bötesmedel.

Härefter förekom till behandling andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående fördelningen av böter enligt vissa av kristiden föranledda författningar.

I en inom andra kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 13, hade herrar *Magnusson* i Skövde och *Norman* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t snarast förordna, att bötesbelopp, som utdömdes på grund av förordningar, som Kungl. Maj:t utfärdat eller komme att utfärda för reglering av genom kristiden uppkomna förhållanden, såsom ransonerings- och övriga reglerings- och beslagsbestämmelser, skulle i sin helhet tillfalla statsverket och livsmedelsnämnderna.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon kammarens åtgärd föranleda.

Efter uppläsandet av utskottets hemställan yttrade:

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman, mina herrar! I de förordningar, som utfärdats under de sista åren med anledning av kristiden, och särskilt i alla dessa, som beröra jordbruket och dess förhållanden, har det alltid i slutet funnits ett stadgande, av innehåll, att den, som bryter mot dessa förordningar är förfallen till böter upp till 10,000 kronor. Bötesbeloppen ha som känt varit högt tilltagna, högre än i många andra fall. Det är icke så underligt att det väckt blandade känslor hos många jordbrukare och även andra, att man i fall som dessa har tagit till bötesbeloppen så höga, liksom om man förutsatt, att den kategori samhällsmedlemmar det närmast berört skulle vara mera benägna för överträdelser än andra. Förvisso bör man för att rätt bedöma hithörande frågor icke glömma, att det gäller någonting alldeles nytt i vår lagstiftning, ingripanden, som äro större och våldsammare än förut tillämpats på kanske något annat område eller näringsgrupp.

Nu är det icke min mening att fälla någon ensidig förkastelse häröver. Jag är av den övertygelsen, att dessa ingripanden varit i många fall nödvändiga, och jag hör icke heller till dem, som deltagit i det allmänna skallet på en hel del förordningar och kommissioner. Emellertid kan det icke nekas, att dessa bestämmelser om höga böter och om höga bötesandelar till åklagare ha på många håll väckt berättigad förstämning, och som vi påpekat i motionen, är detta ägnat att ställa såväl förordningarna som än mer åklagaren och hans ställning till allmänheten i en icke så alldeles god dager.

Vi veta, att förledet är förekom inom riksdagen på grund utav framställning från enskilda motionärer frågan om avskaffande av alla åklagarens bötesandelar. Kamrarna biträdde i huvudsak den framställningen, och det kom till stånd en skrivelse till Kungl. Maj:t, vari yrkades, att åklagarens bötesandelar skulle i de allra flesta fall indragas. Utskottet säger visserligen i här i dag föreliggande utlåtande, att min och min medmotionärs framställning icke är alldeles riktig, i det att kamrarna icke yrkade på att *alla* bötesandelar skulle indragas, men jag ber i alla fall få erinra därom, att det vid beslutet i fjol var kammarens otvetydiga mening, såsom framgick av debatten, att utom i rena undantagsfall skulle bötesandelarna indragas och icke någon del tillfalla åklagaren. Detta framgår ju också av utskottsutlåtandet, där det säges, att bötesandelarna skulle indragas och bibehållas endast i de enstaka fall, »där de efter prövning *möjligen* anses böra bibehållas». Därmed är ju sagt såsom riksdagens mening, att det endast skulle vara i rena undantagsfall, som bötesandelarna skulle bibehållas.

Nu har emellertid utskottet hänvänt sig till folkhushållningskommissionen och begärt dess yttrande i frågan. Men därmed bör man väl vara fullkomligt på det klara, att man från folkhushållningskommissionen, som ju har åstadkommit dessa förordningar, och

Ang. fördelningen av vissa bötesmedel.

(Forts.)

Ang. fördel-
ningen av vissa
bötesmedel.

(Forts.)

har skrivit texten samt i betydande mån är ansvarig för densamma, icke kan vänta annat än att den skall förordna ett bibehållande av vad den själv har förordnat. Jag tror således också, att man får värdesätta dess utlåtande därefter.

Nu säger man från det hållet, att det skulle vara synnerligen vanskligt att borttaga bestämmelserna om åklagarnes bötesandelar, emedan därmed kunde riskeras i viss mån, att förordningarna icke efterlevdes, kanske också riskera, att åklagarna icke vore så nitiska i att anmäla till åtal som nu är fallet. Ja, är detta händelsen i fråga om kristidsförordningarna, så blir det naturligtvis också fallet beträffande andra förordningar, där åklagaren skulle förlora sina bötesandelar. Men från åklagarehåll har man vid föregående tillfällen — det vet jag — varit angelägen att få bort dessa bötesandelar, därför att man icke velat ha misstanken över sig och vara påverkade av större eller mindre bötesandelar i fullgörandet av sin plikt. Och man får väl ändå förutsätta, även då det gäller kristidsförordningarna, att åklagarne skulle göra sin plikt, oavsett om de få andel i böterna eller icke.

Som jag påpekat i motionen, är förhållandet ute på landsbygden det, att åklagaren i allmänhet är den enda polisman, som man där har att hålla sig till. Hittills har förhållandet mellan åklagaren, polismannen och allmänheten varit gott, och det är ju önskvärt, att detta goda förhållande får fortvara. Men detta kommer ovillkorligen att rubbas, om det icke blott skall fortsätta såsom nu, att åklagaren tyvärr måste åtala en hel del brott mot kristidsförordningarna, utan allmänheten samtidigt också vet, att på grund av åtalet vinner åklagaren avsevärda inkomster. Jag tror, att för förhållandet mellan dessa bägge parter, allmänheten och åklagaren, skulle det vara synnerligen nyttigt, om åklagaren icke åtnjöt dessa bötesandelar.

Det vore ju också lätt att anföra en hel del exempel, där man åtalat i så obetydliga fall, att något åtal näppeligen borde ha kommit till stånd, men jag skall avstå därifrån.

Det är således icke utan fog vi tillåtit oss uttala i motionen, att allmänheten får den uppfattningen, att det är på grund av de höga bötesandelarna som åklagarna i en del fall anställa åtal.

Då utskottet säger, att för motionen kan man icke hämta något stöd av riksdagens skrivelse förlidet år beträffande borttagandet av åklagarnes bötesandelar, så är utskottet inne på fel väg. Jag tror tvärtom, att ett mycket gott stöd för motionen kan hämtas icke blott ur den berörda riksdagsskrivelsen och ur ärendets behandling i kamrarna förra året utan också ur en reservation, som var avgiven vid utskottsbetänkandet av herrar Wikström, Bengtsson i Göteborg och Persson i Tofta, vari dessa obetingat förordade fullständigt borttagande av åklagarnes bötesandelar, då de bland annat säga: »Såsom det nu är, bibringas allmänheten ofta den uppfattningen, att åklagaren beivrar vissa lagöverträdelser uteslutande eller huvudsakligast, därför att han vill komma i åtnjutande av bötesandelarna. Detta kan icke vara ägnat att höja

åklagarens anseende eller respekten för hans åtgöranden». Det är ju alldeles samma resonemang som jag här tillåtit mig erinra om. Detta reservanternas och även i viss mån utskottets resonemang gäller föregående lagar, som tillämpas på förhållanden, där det allmänna rättsmedvetandet utan vidare säger, att överträdelse av förordningen är ett brott. Men man må väl icke alldeles förundra sig över, att många av dessa kristidsförordningar äro av sådant slag, att det icke så alldeles med detsamma kan uppgå för allmänheten, att man gör någonting orätt i att icke fullt strikte efterfölja dem. Jag försvarar ingalunda dem, som råkat överträda dessa förordningar, men jag vill också påpeka, att överträdelser i många fall skett på grund av ren ovetenhet om eller obekantskap med förhållandena, och då är det givet, att det kännes litet bittert att bli åtalad och ådömd så höga böter, som här kan bli fallet.

Syftet med motionen har varit, dels att förhållandet mellan åklagare och allmänhet icke skulle försämrast, dels också att man om möjligt skulle i någon mån kunna minska den bitterhet, som växer upp på många håll på grund av dessa förordningar. Och jag tror, att här föreligger verkligen skäl att tänka sig för. Det är icke meningen att åstadkomma någonting, varigenom kristidsförordningarna skulle bli mindre efterlevda, men jag tror det är önskvärt att åstadkomma ett förhållande, varigenom man kan minska den bitterhet, som ofta blivit en följd av dessa kristidsförordningar och deras tillämpning.

Det är av dessa skäl som jag och min medmotionär framfört motionen, och det är på dessa skäl jag också tillåter mig att yrka bifall till densamma.

Herr *Svensson* i Långelanda instämde häruti.

Herr *Moberger*: Herr talman, mina herrar! Utgångspunkten för motionärernas framställning är, som herrarna finna, 1917 års riksdagsskrivelse, i vilken riksdagen hemställde,

»att Kungl. Maj:t måtte taga i övervägande i vad mån nu gällande författningar kunna sålunda ändras, att åklagare och beslagare tillkommande andelar i böter och beslagtagna egendom indragas till kronan, ävensom i vad mån bötes- och beslagsandelar i de fall, där de efter prövning möjligen anses böra bibehållas, må kunna till beloppet begränsas.»

Av denna skrivelse är ju tydligt, dels att riksdagen icke uttalat sig för borttagande av åklagarens andelar i kristidsböter under alla omständigheter, och dels att riksdagen förutsatt, att i vissa fall det kan anses nödvändigt att bibehålla åklagarnes bötesandelar och endast begränsa dem i större eller mindre mån. Denna skrivelse, som riksdagen förra året avlät, har ju också haft en mycket god verkan i den riktning, som skrivelsen åsyftade, i det att i de sedan slutet av juli månad förra året utfärdade förordningar, som beröra folkhushållningskommissionens verksamhet, den bestämmelsen tillämpats, att åklagarens andel i böterna inskränkts

Ang. fördelningen av vissa bötesmedel.
(Forts.)

Ang. fördel-
ningen av vissa
bötesmedel.
(Forts.)

till att omfatta $\frac{1}{3}$ av bötessumman samt begränsats till högst 500 kronor. Vidare har genom kungl. kungörelsen den 14 december 1917 samma begränsning i allmänhet genomförts beträffande de författningar, som utfärdats med anledning av kristiden. Det är således tydligt, att riksdagens skrivelse föregående är haft mycken god verkan, och utskottet har för sin del uttalat, att utskottet hoppas, att, om det visar sig möjligt, Kungl. Maj:t skall på grund av den redan avlätna skrivelsen vidtaga de ytterligare inskränkningar, som kunna göras. Motionärerna gå i viss mån principiellt något längre än förra årets skrivelse. Den gjorde ingen skillnad emellan äldre författningar och kristidsförfattningar ifråga om åklagares bötesandelar, utan den tog alla på samma linje och framställde samma önskemål ifråga om dessa båda grupper av författningar. Motionärerna lösbryta kristidsförordningarna och begära, att åklagares bötesandelar i fråga om dessa skola borttagas, under det att de icke göra någon ytterligare framställning om åklagares bötesandelar ifråga om andra författningar.

Nu har utskottet för sin del icke kunnat följa motionärerna på den vägen, och i det fallet har utskottet varit enhälligt. Såväl lantbrukare som icke lantbrukare, såväl högermän som vänstermän ha ansett, att på den vägen kan man ej slå in. Vi ha nämligen fruktat, att det skulle föranleda missuppfattning i landet, om riksdagen nu, ett år efter det riksdagen avlätit en skrivelse i ämnet, skulle bryta ut dessa författningar och hemställa hos Kungl. Maj:t, att åklagares bötesandelar enligt dessa måtte bortfalla, och sålunda ställa dem, som motionärerna göra, i viss mån på ett lägre plan. Utskottet har ansett, att ställningen är så pass ömtålig, att riksdagen ej borde taga på sitt ansvar att på detta sätt undergräva kristidsförordningarnas auktoritet. Vi veta, att ställningen är synnerligen ömtålig. Det finnes ingen av oss, som ej känner och behjärtar lantmännens svårigheter i nuvarande situation, och vi förstå alla, att kanske många av dem få ledsamheter och kanske bli åtalade, fastän de ej veta, att de gjort något illa, eller veta med sig, att de ej velat göra något orätt. Naturligtvis är det beklagligt, det erkänna vi ju alla. Men vi få komma ihåg, att ställningen är ömtålig icke blott med hänsyn till producenterna utan också från samhällets synpunkt. Vi ha i dessa dagar fått så synnerligen kraftiga erinringar om, hur mörk situationen är, och huru viktigt det är, om landet skall kunna räddas från hungersnöd, att kristidsförordningarna efterlevas och deras tillämpning övervakas. Då har utskottet menat, att vi i en sådan situation ej äro försvarade, om vi släppa efter på övervakandet genom att gå den av motionärerna föreslagna vägen och sålunda undergräva kristidsförordningarnas auktoritet i landet. Ty utskottet har tänkt, att ett bifall till motionärernas hemställan skulle föranleda den reflexionen uti landet, att riksdagen anser, att dessa författningar stå på ett lägre plan, och att det ej är så viktigt, att de efterlevas, och att överträdelser beivras.

Här är även en annan synpunkt, och det är den, att det

samhällsorgan, som närmast har ansvarigheten för dessa förordningar och deras efterlevnad, ställt sig avvisande mot förslaget. Utskottet har hört folkhushållningkommissionen. Motionärerna anse kanske, att det varit onödigt, men utskottet har ej kunnat underlåta att inhämta den mest sakkunniga institutionens utlåtande. Folkhushållningkommissionen har avstyrkt förslaget och uttalat, att en bestämmelse av föreslaget innehåll icke skulle befordra allmänt gagn, och att det således icke vore ur allmän synpunkt önskvärt, att motionen bifölles. Vidare har Kungl. Maj:t, såsom indirekt framgår av den förordning jag åberopat, tydligen ansett, att ett borttagande av bötesandelarna ej vore välbetänt och för landet nyttigt. Vi ha i tidningarna sett, hurusom i en väntad proposition om maximiprislagen Kungl. Maj:t kommer att upptaga bötesandelar för åklagare, trots att sådana ej förut funnits, varav vi förstå, att Kungl. Maj:t för sin del anser, att man ej bör alldeles borttaga åklagares bötesandelar.

Men det är något annat, som jag anser, att man bör kraftigt understryka, och det är det, som framhålles i slutet av betänkandet, att, då motionärerna gå ut ifrån, att krigstidsförordningarna gälla endast producenterna, så glömma de, att dessa gälla i lika mån mellanhänder och jobbare, som driva upp priserna och skinna allmänheten. Vi veta, att en mycket stor del av dessa mål, som avdömas vid domstolarna efter åtal av åklagare, äro sådana. Men det äro väl alla ense om, att vi ej böra vidtaga några åtgärder, som skulle på något sätt minska åklagarnes iver att hålla efter jobberiet och alla dessa profithungriga mellanhänder, vilka leva som samhällets parasiter och skinna och klå allmänheten. Jag tror för min del, att de ärade motionärerna förbisett, att dessa förordningar gälla icke endast producenterna utan i lika hög grad och i mycket viktiga avseenden även dessa jobbare och mellanhänder.

Fastän jag i likhet med motionärerna och utskottet i allmänhet principiellt är emot åklagares bötesandelar, kan jag på grund av de skäl jag anfört och med hänsyn till föreliggande situation ej vara med om ett bifall till motionen.

Jag vill för övrigt säga, att det synes mig vara tämligen onödigt, att riksdagen änyo skriver till Kungl. Maj:t, då riksdagen skrivit förra året och effektiva åtgärder vidtagits med anledning av den skrivelsen. Denna skrivelse är ännu i fullt gällande kraft, så att, när Kungl. Maj:t finner det möjligt att ytterligare tillmötesgå den av riksdagen däri uttalade önskan, står det Kungl. Maj:t fritt, och vi hoppas, att Kungl. Maj:t också gör det.

På grund av vad jag nu anfört ber jag, herr vice talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på motionärernas yrkande.

Herr vice talmannen, som under herr Mobergs anförande övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, gav nu ordet till

Ang. fördelningen av vissa bötesmedel.
(Forts.)

Ang. fördel-
ningen av vissa
bötesmedel.
(Forts.)

Herr Wikström, som yttrade: Herr talman! Jag ber att få erinra om, hur det gick till, när fjolårets riksdagsskrivelse antogs, och vad som föregick beslutet.

Den motion, som förelåg då, var av herrar Bolander och Lundblad och avsåg borttagande av åklagares bötesandelar. Inom utskottet förelågo två bestämt motsatta meningar. Jag och ett par kamrater i utskottet yrkade bifall till motionen, andra ledamöter ville icke alls gå med på att borttaga bötesandelarna mer än möjligen för vissa undantagsfall. Hur man kompromissade inom utskottet,ingo vi ihop ett förslag till kläm, varom vi ansågo oss kunna enas. Vi lyckades få det därhän, att det i själva klämman hette, att utredningen skulle avse, i vad mån nu gällande författningar kunde sålunda ändras, »att åklagare och beslagare tillkommande andelar i böter och beslagtagna egendom indroges till kronan ävensom i vad mån bötes- och beslagsandelar i de fall, där de efter prövning *möjligen* ansåges böra bibehållas, måtte kunna till beloppet begränsas». Såvitt jag förstår, måste den formuleringen tolkas så, att bötesandelarna skulle bibehållas endast i vissa undantagsfall. Det påvisades också under debatterna i kamrarna, att den motivering, som utskottsmajoriteten hade för denna kläm, stod i en mycket bestämd motsättning till själva klämman. Vi reserveranter avfattade reservationsvis vår uppfattning. Vi kunde ej gå med på motiveringen, utan reserverade oss mot den och framförde en egen motivering, där det otvetydigt sades ifrån, att vi syftade till ett principiellt borttagande av åklagares bötesandelar, så att dessa endast i vissa undantagsfall skulle bibehållas. Skrivelsen antogs här i kammaren med vår motivering. Beslutet innebar, att klämman bifölls men med reserveranternas motivering, och därmed hade andra kammaren för sin del otvetydigt sagt ifrån, att utredningen skulle gå ut på ett fullständigt borttagande av dessa bötesandelar utom i rena undantagsfall. När ärendet kom till första kammaren, antog den klämman med utskottets motivering, och resultatet blev väl, att skrivelsen avläts utan motivering, som det brukar ske, när kamrarna antaga olika motiveringar för en skrivelse. Men under sådana förhållanden är det ju endast själva klämman, till vilken regeringen har att taga hänsyn, och icke kan jag förstå annat, än att den måste tolkas så, som årets motionärer tolkat den. Det förefaller mig riktigt, och det kan ej vara tu tal om, att ett bifall nu till detta utskottets förslag skulle betyda, att andra kammaren i viss mån frånginge den ställning, som kammaren intog i fjol.

I själva saken ber jag att få säga, att jag icke kan riktigt förstå utskottets ärade ordförande, när han nu bland annat pekar på, att dessa saker äro ömtåliga, och att det gäller för riksdagen att se till, att man ej undergräver kristidsförordningarnas auktoritet. Nog tycker jag för min del, att om det är något, som är ägnat att undergräva kristidsförordningarnas auktoritet, så är det, när allmogen i stort sett och ibland, med skäl får den uppfattningen att dessa åtal, oftast massåtal, och detta utdömande av

böter för förseelser, som ibland äro mycket ringa, och för förseelser, vartill vederbörande reellt sett faktiskt äro oskyldiga, då de ej fått del av den kungörelse, mot vilken de förbrutit sig, att dessa åtal komma till stånd icke *därför*, att det är nödvändigt i *hela samhällets* intresse, utan för att bereda åklagarne inkomster. Det är alldeles otroligt, vilka förargelser och svarigheter därav uppkomma och vilket missnöje, som på detta sätt alldeles onödigt uppväckes mot dessa kristidsinstitutioner. Jag tror, att det är alldeles riktigt och bör understrykas, att dessa saker äro ömtåliga, men jag tror, att detta bör utgöra en anledning till, att man ser till, att det icke åtalas annat än i de fall, där det föreligger verkliga skäl att åtala, och jag tror, att man också får taga den största hänsyn till de rent psykologiska faktorerna i detta fall. Det kan ej annat än undergräva förordningarnas auktoritet, när man — med rätt eller orätt — får den uppfattning, att åtalen endast härleda sig av profithunger hos vederbörande åklagare. Nu säger utskottet, att farhågorna för verkningarna av åklagarens »böteshunger» synas utskottet i mycket överdrivna. Men skulle det då vara märkvärdigt, om allmänheten finge den uppfattningen, att det är denna hunger efter inkomster, som ligger bakom åtalens anställande, när t. o. m. regering och riksdag tyckas ha den uppfattningen, att det måste vädjas till åklagarens vinstbegär för att han skall fullgöra sin ämbetsplikt och anställa åtal? Hela denna uppfattning bygger ju på den synpunkten, att kan icke åklagaren förtjäna på sina åtal, så komma icke några åtal till stånd. I annat fall äro ju bötesandelarna fullständigt omotiverade och kunna saklöst tagas bort. Det framhölls med mycket stor skärpa under debatten in följ, att en hel del sådana här mindre förseelser skulle åklagarne icke beivra med tillräcklig energi, om de icke hade tillfälle att få inkomst på det. Ja, när vederbörande statsmakter anlägga den synpunkten, så får man icke heller förundra sig, om bland allmogen råder den uppfattningen, att det är den ekonomiska vinsten, som är skälet till att åklagarne anställa åtal, och icke att de äro nödvändiga för samhällets och folket eget bästa. Jag tror, att vill man försöka i mesta möjliga mån undvika missnöje och bitterhet och trots mot dessa kristidsförordningar, så är det följaktligen mycket viktigt att taga bort den anledning till missnöje som föreligger i denna möjlighet för åklagarne att göra sig stora förtjänster på dessa saker.

Herr Carl Persson påpekade i följ, att andra kammaren sedan länge hade intagit den bestämda, ståndpunkten, att åklagarne bötesandelar borde borttagas, och jag tror, att det finnes för närvarande mindre skäl än förut att frångå den ståndpunkten. Vad utskottsordföranden sade om att det här gäller såväl producenter som mellanhänder, är nog riktigt, men jag kan icke inse, att det egentligen har någonting att göra med denna sak. Vare sig förordningarna gälla den ena eller den andra kategorien, så äro verkningarna precis desamma av detta system, som jag anser vara skadligt alltigenom och därför bör bort. Min ståndpunkt är, att

Ang. fördelningen av vissa bötesmedel.
(Forts.)

Ang. fördel-
ningen av vissa
bötesmedel.
(Forts.)

det skulle tagas bort hela vägen beträffande alla åklagarmål, men jag anser, att just beträffande dessa kristidsförordningar är det mera nödvändigt än eljest, att denna anledning till förargelse tas bort ur lagarna.

Jag ber för min del att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till motionen.

I detta anförande, under vilket herr talmannen återtagit ledningen av kammarens förhandlingar, instämde herrar *Olsson* i Rösta och *Jansson* i Edsbäcken.

Vidare yttrade:

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Den ärade utskottsordföranden uttalade, att han ansåg det onödigt att skriva till Kungl. Maj:t, när riksdagen så sent som föregående år avlätit en skrivelse i det syfte, som här är på tal, nämligen inskränkande eller borttagande av åklagarnes bötesandelar. Jag förstår icke, huru den ärade utskottsordföranden kan resonera så, att det skulle vara onödigt i förevarande fall, när riksdagen har uttalat sig generellt för borttagande av åklagarnes bötesandelar, men det oaktat det undan för undan skapats nya förordningar med mycket höga bötesbelopp och enligt vilka bötesandelar skola tillfalla åklagarne. Då må det väl icke vara onödigt, att riksdagen upprepar vad den förut sagt och understryker, att även i detta speciella fall vill riksdagen, ävägbringa likhet, så att icke heller här bötesandelar skola utgå till åklagarne. Det är så långt ifrån, att här icke skulle föreligga skäl att skriva till Kungl. Maj:t., som det ju är alldeles uppenbart, att om kammaren vill vara konsekvent gentemot sitt beslut förra året, så bör kammaren även i detta fall skriva och begära borttagande av åklagarens bötesandelar.

Vidare ber jag att gentemot utskottsordförandens farhågor, att det skulle föranleda, att kristidsförordningarna icke efterlevdes, få säga, att här är det ingen som ett ögonblick förutsatt, att det skulle åstadkommas minskning i straffpåföljden, minskning i böterna. Det ha vi aldrig tänkt på, mycket mindre förutsatt, men vi ha förutsatt, att det skulle vara riktigt, att åklagarnes andelar i dessa böter bortfölla, eftersom de på så många håll väcka berättigad förargelse. Utskottsordföranden säger, att han är principiellt för borttagande av bötesandelar. Ja, den principen må sannerligen icke vara mycket värd, när han beträffande så ömtåliga fall som dessa, där bötesandelarna faktiskt föranleda kanske större förargelse än i andra fall, utan vidare lämnar principen åsido.

Vidare säger utskottsordföranden, att motionärerna ha velat föra kristidsförordningarna in på ett annat och lägre plan. Ja, är det någon, som har velat göra detta, så är det väl utskottet och dess ordförande, när de säga, att beträffande andra lagar och förordningar, som finnas förut, äro vi alldeles ense om att åklagarnes bötesandelar böra borttagas, men när det gäller kristidsförordningarna, som ju

drabba litet ojämnt och i väsentlig mån en särskild klass, så skola förordningarna hållas kvar på det lägre planet, där åklagarne skola ha kvar sina bötesandelar. Jag vågar således bestämt påstå, att det är så långt ifrån, att det är motionärerna och de med dem liktänkande, som vilja ställa kristidsförordningarna på ett lägre plan, att det tvärtom är utskottet och dess ordförande som i stället göra detta genom den ståndpunkt de intagit.

Ang. fördelningen av visst bötesmedel.

(Forts.)

Det har vidare av herr Wikström visats — och jag antydde det också i mitt anförande — att i riksdagens uttalande i fjol låg den bestämda meningen, att bötesandelarna skulle borttagas så gott som fullständigt. Det var endast i något enstaka undantagsfall, »möjligen», som det står i riksdagsskrivelsen, där det kunde föreligga alldeles särskilda skäl därtill, som dessa andelar skulle bibehållas. När utskottet säger, att riksdagens skrivelse i fjol icke har något att betyda för vad som här föreligger, så är därför utskottet inne på fel väg.

Jag yrkar fortfarande bifall till motionen.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman, mina herrar! Jag har blivit förekommen av en talare på Norrlandsbänken, men det är dock ett par saker, som jag skall be att få understryka.

Det är ju en mycket gammal fråga, denna om borttagande av åklagarens bötesandelar. Man vann terräng på det hållet så småningom. Jag tror, att man sökt reformera på detta område i bortåt 20 eller 30 år. Så med ens i sammanhang med dessa kristidsförordningar har det framkommit en ny uppfattning, eller rättare sagt, den uråldriga uppfattningen har kommit till heders igen, att åklagaren skall ha andel i böter, och jag tror nästan, att allt det arbete, som förut är nedlagt på att komma ifrån det systemet, är nära nog förspilt.

Det är naturligtvis så, att man i visst fall förblandar åtskilliga saker. Man tror nämligen att en författning icke kan verka — den uppfattningen synes man ha på åtskilliga håll — som den bör, utan att åklagaren får sin andel i böterna. Vad bottnar ytterst den synpunkten i? Ja, det är ju alldeles klart, att man kan icke ha något annat skäl för densamma, än att åklagarna förutsättas vara sådana personer, som icke göra sin skyldighet mot staten utan att få en dylik extra dusör. Men jag undrar, huru det skulle taga sig ut, om man tillämpade samma uppfattning på andra områden, om det t. ex. bestämdes, att polisen skulle ha särskild ersättning för att arrestera personer, som den möjligen under sin tjänstgöring får gripa in emot. Det är naturligtvis ingen, som kan ha den åsikten, att ett sådant system skulle tillämpas vid polisen. Jag förstår då verkligen icke, huru man kan på allvar driva den satsen, att åklagarna skola ha andel i böterna för att göra sin rena och klara skyldighet.

Det är också så, att man på åtskilliga områden kan komma i en något obehaglig ställning genom den bestämmelsen. Som jag hade tillfälle att meddela i ett anförande för några dagar sedan, hade jag i fjol uppdraget att vara statens ombud vid brödsädesreg-

Ang. fördel-
ningen av vissa
bötesmedel.

(Forts.)

leringen, och då var det ju min skyldighet att angiva, vad jag icke tyckte vara rätt. Det var verkligen en rätt tråkig belägenhet i detta fall, där åklagare och angivare nästan ställdes på samma linje. Jag försäkrar, att dylikt verkar ytterst pinsamt.

Jag har dock icke en så klen tro om Sveriges åklagarekår, utan jag tror, att den i allmänhet består av män, som veta att göra sin skyldighet och göra den fullt ut, såsom staten fordrar i sina lagar och förordningar. Jag tror därför också, att denna fråga om åklagares andel i böterna i själva verket icke har det minsta inflytande på dem, som skola tillämpa kristidsförordningarna — och därmed på lättheten eller svårigheten för vederbörande att komma undan dem — utan ytterst beror allt på den tro vi kunna sätta till Sveriges åklagarekår. Jag har en god tro om denna kår, och därför ber jag att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Norman, Jonsson* i Hökhult och *Ericson* i Obergå.

Herr Sköld: Herr talman, mina herrar! Det tycks, som om de ärade motionärerna förnämligast gå ut från den uppfattningen, att det är de höga böterna vid brott mot kristidsförordningarna, som inverka menligt, och att det egentligen är dessa höga böter man anser vara den väsentliga skillnaden mellan dessa och andra förordningar, och vilken gör att man vill ha särbestämmelser just här. Detta säger man å ena sidan. Å andra sidan anför man att trakasserierna äro orsaken varför man motionerar.

Då vill jag bara påpeka den motsägelse, som finnes härvidlag. Att trakasserier förekomma, vill jag visst icke förneka, men då har det icke gällt de höga böterna, utan då har det gällt rent av små futtiga bötesbelopp, och åklagares andel har varit så obetydlig, att det icke kan bli tal om »böteshunger» från åklagares sida. Jag tror, att i de fall, då dessa höga böter upp till 10,000 kronor komma till användning, där finnes det verkligen skäl att tillgripa dem. Då är det fråga om verkliga brott, som alla måste anse nödvändigt, att de beivras.

Herr Magnusson i Skövde sade i sitt sista anförande, att när riksdagen generellt har uttalat sig för ett borttagande av åklagarnas bötesandelar, så borde man även taga steget fullt ut och avskaffa bötesandelarna på ifrågavarande område. Saken är icke så, som herr Magnusson framställde den, utan det är på det sättet, att Kungl. Maj:t har vidtagit en inskränkning i åklagarnas bötesandelar både i författningar, som icke gälla kristidsförhållandena, och i författningar, som höra hit. Vad man egentligen vill komma till här, är icke, att man skall fortsätta på den väg riksdagen förra året slog in på. Det är icke meningen att tillämpa de principer, som uttalades i den åberopade riksdagsskrivelsen, utan det är meningen, att man just beträffande detta speciella slag av förordningar skall gå ett steg vidare och få fram en särskild mellan lagar och författningar i allmänhet och dessa förordningar, som hänföra sig till

kristidsförhållandena. Jag menar, att t. ex. herr Wikström icke alls kan åberopa denna riksdagens uttalade vilja som skäl för denna motion, ty det gäller icke här att i allmänhet föra fram dessa principer, utan det gäller att göra särbestämmelser för ett visst slag av förordningar.

Meningarna kunna naturligtvis vara mycket delade angående vår kristidsorganisations lämplighet eller olämplighet. Den saken kan naturligtvis diskuteras, men jag vill icke alls giva mig in därpå. Jag förstår fullkomligt de människor, som ha den uppfattningen, att det ligger någonting ofullständigt över denna organisation. Men jag tror, att vi alla få vara överens om, att hurudan än den kristidsorganisation är, som vi ha, så måste vi behålla den, därför att den tid vi leva i är så prekär, att vi icke kunna vidtaga någon ändring, icke göra några experiment utan måste bibehålla vad vi ha, om det över huvud taget skall bli möjligt för vårt folk att gå igenom denna kris.

Om det nu är på det sättet, att vi alla måste verka för att göra denna kristidsorganisation så fullständig som möjligt, då är det ett klart brott mot det allmännas bästa, om man undergräver aktningen för de förordningar, som äro förbundna med denna kristidsorganisation. Jag tycker, att den sidan av saken, den rent psykologiska, ha icke motionärerna eller någon av dem, som försvara motionen, gått in på. Om man å ena sidan säger, att vid brott mot lagar och förordningar i allmänhet skall åklagaren ha så och så stora bötesandelar, för att han skall arbeta korrekt och ordentligt, men å andra sidan säger, att i fråga om dessa kristidsförordningar behöver icke åklagaren ha någon andel i böterna, utan där skall han verka ändå, så är det klart, att detta måste ute bland folket skapa den föreställningen, att dessa kristidsförordningar äro mindre värda än andra förordningar.

När herr Magnusson i Skövde säger, att utskottet satt kristidsförordningarna på ett lägre plan, så är det oriktigt, ty utskottet säger icke, att utskottet vill vara med på att indraga bötesandelarna vid andra författningar men däremot icke just här. Jag är övertygad om att utskottet skulle ha varit fullständigt enigt om att begära en skrivelse i den riktningen, att vi skola fortsätta på den väg riksdagen beträdde i fjol, men vi kunde icke dela motionärernas uppfattning, att man skulle låta alla andra författningar och förordningar vara, men vidtaga speciella bestämmelser endast beträffande just dessa kristidsförordningar.

Jag vill således ännu en gång påpeka, att ett riksdagens beslut i motionens riktning kan icke verka på annat sätt, än att folkets stora massa får den uppfattningen, att brott mot dessa förordningar är av mindre farlighet än brott mot andra förordningar. Det är klart, att en sådan här särbestämmelse måste verka på det sättet. Och då frågar jag verkligen: kan det vara försvarligt att medverka till någonting sådant?

Jag kan ju vidare som stöd för detta mitt påstående åberopa, vad herr Wikström talade om, då han sade, att det är icke under-

Ang. fördelningen av vinsabötesmedel.
(Forts.)

Ang. fördel-
ningen av vissa
bötesmedel.
(Forts.)

ligt, när riksdag och regering ha den uppfattningen, att åklagarna skola ha andel i böterna för att tillräckligt många åtal skola anställas, att folket får den uppfattningen, att det är något galet med det hela. Jag säger nu — för att hänföra mig till detta argument — att om riksdagen fattar beslut om att dessa kristidsförordningar skola ställas på ett lägre plan än andra förordningar, kan man då förundra sig över, om folkets stora massa tycker detsamma och får bristande respekt för dessa kristidsförordningar?

Om än herrar Magnusson och Norman och några andra ha panna att bära det ansvar, som det innebär att undergräva respekten och aktningen för kristidsförordningarna, så tror jag dock att andra kammaren icke vill medverka till detta, och i den förhoppningen ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Källman: Herr talman! Jag har begärt ordet för att fästa kammarens uppmärksamhet på, att motionärerna vilja avskaffa bötesandelarna endast vad det gäller beivrande av brott mot kristidsförfattningarna. Det förefaller mig ganska egendomligt, att man vill taga bort effekten av de författningar, som åtminstone för närvarande äro bland de allra viktigaste. Jag förstår mycket väl, när man principiellt går emot åklagarnas bötesandelar, men jag kan icke fatta, av vilken anledning man vill taga bort dem allenast på ett område. Jag förstår också mycket väl, när herr Wikström säger, att om man tager bort bötesandelarna på här ifrågavarande område, så försvinner en hel del missnöje. Jag kan försäkra, att om riksdagen t. ex. avskaffade strafflagen i dess helhet, så skulle vissa personer bli ofantligt belåtna med ett sådant tillstånd, men om det vore så angenämt därefter, lämnar jag därhän. Vill man således avskaffa missnöje, även om det såsom här är i stort sett obefogat, bör man icke avskaffa det allenast för ett begränsat område, utan man bör då taga bort strafflagar över huvud taget och lämna fältet fritt. Då jag har den uppfattningen, att även brott mot dessa författningar det nu gäller skola beivras, måste jag avstyrka motionen.

Nu vänder man sig emot åklagarnas bötesandelar av kända anledningar. Jag skall icke närmare ingå härpå, men jag skall tilllåta mig påpeka, att åklagarna i allmänhet icke ha någon ersättning för det arbete, som är förenat med åtal i här förevarande fall, såvitt de icke ha möjlighet att få andel i böterna. Det påpekar också folkhushållningskommissionen i det yttrande den avgivit över motionen och vilket är fogat till utskottets betänkande. Men kommissionen fäster också uppmärksamheten på den slapphet, som man förmärkt i fråga om beivrande av förseelser av det slag, varom här är fråga. De kortransonerade ha till följd härav t. ex. icke kunnat tillhandahållas ärt- och grynkort i avsedd omfattning. Att de gått miste om korten betyder ju ingenting, men att de gått miste om den vara korten representera, är värre. Vidare har på grund härav foderransoneringsplanen icke kunnat vidmakthållas, då det gäller att

utdela fodersäd åt de viktigaste jordbruksdistrikten, nu när vårbruket kommer.

Om man fäster avseende vid detta, förefaller det mig märkvärdigt, att man sätter sig emot, att vederbörande kunna få någon stimulans, när det gäller att beivra de brott, varom här är fråga. Må vara, att herr Olsson i Kullenbergstorp framhåller åklagarens skyldighet att göra sin plikt oberoende av alla extra ersättningar, men den mänskliga naturen är nu ändå sådan, att om man har att utföra ett arbete och man vet, att det icke betalas med ett enda öre, så lärer nog detta arbete bli det sista, som utföres. Och så är fallet med allt vad som sammanhänger med åtal efter kristidsförordningarna.

Jag vill också fästa uppmärksamheten på, att sedan den begränsning av bötesandelarna vidtagits, som vi känna till och som omnämnes i utskottsutlåtandet, så lär ingen gå och åtala för att skaffa sig så synnerligen stora inkomster. Denna begränsning formuleras numera på följande sätt:

»Av böter, som ådömas enligt denna förordning, tillfalle en tredjedel, dock högst femhundra kronor, åklagaren, en tredjedel livsmedelsnämndens kassa och återstoden kronan. Finnes särskild angivare, tage han hälften av åklagarens andel.

Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.»

Det är således icke fråga om att förvärva någon större förmögenhet genom åtal enligt dessa författningar, och det blir strängt taget endast en måttlig ersättning för arbetet, fränsett vissa undantagsfall, som jag här lämnar ur räkningen.

Med hänsyn härtill skulle det förefalla mig ganska egendomligt, om andra kammaren nu skulle be Kungl. Maj:t avskaffa åklagarens bötesandelar, då det gäller brott mot kristidslagarna, som enligt min uppfattning äro de allra viktigaste lagar vi ha för närvarande. Det erfordras någon stimulans för att åstadkomma, att dessa lagar hållas i helgd och efterlevas. Det vore rätt egendomligt, om andra kammaren på ett sådant sätt skulle intressera sig för vår folkförsörjningsfråga. Denna fråga är svår nog och skulle bli än värre därigenom. Jag hoppas därför att andra kammaren icke reflekterar på att bifalla motionen.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Månsson i Backa: Herr talman! Det är närmast på grund av den särställning, jordbruksnäringen intager i de författningar, vilka mer och mer skärpas till nackdel för jordbrukets idkare, som jag har uppfattat de här åklagarnes andelar som en premiering för att ytterligare trakassera jordbrukets idkare. När en särskild samhällsgrupp får över sig tvångslagstiftningar, som närma sig livegenskapens område, då premiering för trakassering över detta element gör sig gällande, då är fara å färde, i synnerhet när trakasseringen sker över en grupp, som är så nödvändig för vårt land som jordbrukarnes grupp.

Ang. fördelningen av vissa bötesmedel.

(Forts.)

Ang. fördel-
ningen av vissa
bötesmedel.
(Forts.)

Vi må särskilt fästa oss vid, att det är en särslagstiftning, som vilar över jordbruket i närvarande stund. Det är därför, som också samhället bör med mjuk hand vårda om den näring, som är grundvillkoret för folkets liv. Man bör så att säga vara rädd om det elementet, och man bör icke binda det i ett band, som gör dess arbete omöjligt. När genom sådana åtgöranden jordbrukarne förlora tron på sin medborgarrätt, då är det fara för denna grupp. När likställigheten kringskäres från en sida och sedan med piska så att säga inköres på samma bana, då är det som en bonde kan opponera sig emot ett sådant förfarande.

Sveriges bönder ha förr skyddat sitt land. De kunna ock skydda det än en gång, men då måste det vara på förtroendets grund och icke på trakasseringens grund. Den riktning, som för närvarande gör sig gällande, mina herrar, den närmar sig till de gränserna, då jordbruksdepartementet med eller mot sin vilja föres fram till en gärning, som åsidosätter moderneringens sanna väl.

Det är på sådana grundvalar, som vi böra ha i minnet, att vi böra skydda jordbruket, icke piska detsamma, och det är även på grund av en sådan tankegång, som jag härmed vill yrka bifall till den väckta motionen och avslag på utskottets hemställan.

Herr Wikström: Herr talman! Jag skall tillåta mig göra några randanmärkningar till vad som anförts av ett par föregående talare.

Först ber jag att med anledning av herr Källmans yttrande, att åklagarne ha så små inkomster, få säga, att jag tycker för min del det skulle vara lämpligare att bereda dessa åklagare ersättning för sitt arbete på något annat sätt, än som nu sker. Om böterna i stället inginge helt till livsmedelsnämnderna och kronan, så beredes ju därigenom både kristidsinstitutionerna och kronan större inkomster, och man borde således också få in tillräckliga medel för att ersätta dessa åklagare för det arbete, som med anledning av kristidsförfattningarna möjligen kan anses ha blivit dem åsamkat utöver vad dem eljest lagligen åligger på grund av deras tjänst.

Herr Sköld klagade över, att man icke såg denna fråga psykologiskt och han försökte lägga den på det psykologiska planet. Det får i alla fall ursäktas mig, att jag tyckte, att hans utveckling av de psykologiska synpunkterna vittnade om, att han förstår folkets psykologi bra litet.

Han ansåg, att man ställde kristidsförordningarna inför allmänhetens uppfattning på »ett lägre plan», om beträffande dessa författningar icke åklagaren vore garanterad samma bötesandel som enligt andra författningar. Nu ber jag att få erinra om, att detta icke gäller *alla* andra lagar. Vid de åtal, som verkställas enligt strafflagen, förekommer exempelvis ingen bötesandel. Det är ju så, som det framhölls i fjol, att åklagarens bötesandelar utgå ytterst ojämnt, och jag tror icke, att det finnes någon anledning att försöka gradera de olika förseelserna efter denna grund. För övrigt frågar jag: tror man verkligen, att allmänheten resonerar på det sättet, att, ifall

man finner, att åklagaren icke har någon andel i böterna, man då anser författningen stå på ett lägre plan och vara mindre värd att taga hänsyn till? Det är enligt mitt sätt att se saken en fullständigt orimlig uppfattning.

Ang. fördelningen av vissa bötesmedel.
(Forts.)

Om man skall se saken psykologiskt, anser jag, att man måste se den så, att om en person blir åtalad för en förseelse och han finner, att detta icke på något sätt kan bereda vare sig den åtalande eller annan enskild person någon förmån, måste det för honom framstå såsom uppenbart, att detta åtal har kommit till, icke av några privatekonomiska hänsyn, icke av egoistiska skäl vare sig från ena eller andra hållet utan med hänsyn till det allmänna och därför att samhället och folkets väl fordrar att denna lag tillämpas och hålles i respekt. Då kan man också få respekt för en sådan lag. Det är då lättare att ställa sig lojal gent mot en sådan författning, än om t. ex., såsom vi ofta hava hört omtalas, en länsman stämmer ett hundratal människor på en gång för brott mot en författning, mot vilken de flesta aldrig vetat, att de förbrutit sig, och allmänheten då finner, att länsmannen förtjänar några hundra eller kanske tusen kronor på detta massåtal. Ty man får då lätt den uppfattningen, att det är icke därför, att det är nödvändigt för *samhällets skull*, som man blivit åtalad, utan för att bereda länsmannen en inkomst. Tror man, att man ställer förordningarna på ett högre plan, att man inför folket giver dessa kristidsförfattningar högre auktoritet genom att ordna saken på detta sätt, då förstår man sig verkligen bra litet på folkpsykologi. Just den uppfattningen, att det sker icke för det *allmännas* bästa utan för att bereda åklagaren en inkomst, gör, att man icke får vederbörlig respekt för dessa kristidsförordningar utan anser det hela härflyta av trakasseringslusta och kitslighet, och man föranledes tro att åtalet icke haft någon annan uppgift att fylla än att bereda vissa tjänstemän inkomster. Jag har själv hemma i min hemort varit i tillfälle att konstatera, vilken oerhörd grad av bitterhet och förargelse och missnöje, som kommit fram, icke på grund av att man fått böta, men just därför att man ansett dessa åtgärder vara vidtagna av egoistiska skäl från åklagarens sida. Jag anser det vara nödvändigt såväl med hänsyn till författningarnas auktoritet som till åklagarens auktoritet, att dessa åklagarandelar helt och hållet tagas bort. Detta gäller i allmänhet, men det gäller just nu alldeles särskilt kristidsförfattningarna, emedan det är omkring dem, som en så oerhörd stor mängd av åtal rör sig. Det är också just därför, som det är så viktigt, att åtalsvapnet användes med urskillning och förstånd och icke så slumpvis och klumpvis, som nu ofta sker, och mången gång där det är fullständigt onödigt också.

Beträffande för övrigt fjolårets riksdagsskrivelse har jag icke uppfattat de åtgärder, som regeringen har vidtagit såsom föranledda av denna skrivelse. Den avsåg en allmän *utredning*, i syfte att grundligt undersöka, i vilka särskilda fall dessa åklagarandelar möjligen behövde stå kvar. Denna utredning är, såvitt jag vet, icke igångsatt. De inskränkningar, som kommit till stånd, hava

Ang. fördel-
ningen av vissa
bötesmedel.
(Forts.)

väl vidtagits därför att det väckt uppseende, att en del åklagare kunnat göra sig stora förmögenheter på detta sätt. Det har ju förekommit, att hundratusentals kronor utgått i bötesandel, och det har väl ändå förefallit så pass orimligt, att man ansett nödigt att vidtaga vissa inskränkningar. Men för övrigt har utvecklingen gått i den riktningen under de senaste årtiondena, att den principen ganska konsekvent tillämpats, att i fråga om administrativa författningar icke föreskrivits någon åklagarandel, utan att böterna skola gå till kronan eller till vissa andra ändamål. Men just i samma veva, som dessa kristidsförordningar började hagla, infördes ånyo detta system med bötesandel åt åklagaren i mycket större utsträckning än någonsin förut. I varje förordning stipulerades, att åklagaren skulle hava bötesandel, i regel en tredjedel, och det har tillämpats tämligen konsekvent hela linjen utefter. Om riksdagen nu skriver just med hänsyn till dessa kristidsförordningar, kan jag icke inse, att detta innefattar något annat än att riksdagen begär, att man i fråga om de förordningar, som det här gäller, d. v. s. de, som på senaste tiden utfärdats och som eventuellt härefter komma att utfärdas, återgår till den sundare principen, så att dessa åklagarandelar tagas bort.

Jag skall icke uppehålla tiden längre, men jag vill ytterligare säga, att jag tycker, att det föreligger en bestämd motsägelse. När å ena sidan herr Sköld förklarar, att dessa obetydliga belopp föranleda säkerligen ingen åklagare att väcka åtal, och herr Källman säger ungefär detsamma, att det är säkerligen icke att befara, att åklagaren verkställer åtal för inkomstens skull, och när man å andra sidan säger, att om icke åklagaren har denna inkomst, är det att befara, att han försummar att verkställa åtal. Jag tycker icke, att detta resonemang är logiskt. För mig är huvudsaken detta, att åklagarens rätt till andel i böterna föranleder en hel massa onödigt ont, som icke behövde förekomma och som det är högeligen angeläget att få bort. När andra kammaren alltjämt hittills stått principiellt på den ståndpunkten att det icke bör förekomma bötesandel åt åklagaren annat än möjligen i rena undantagsfall, skulle jag finna det underligt, om kammaren nu skulle intaga en rakt motsatt ståndpunkt, vilket ovillkorligen bleve händelsen, om utskottets förslag skulle bifallas.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till motionen.

Herr Norman: Då jag instämde med herr Oisson i Kullenbergstorp, tänkte jag, att jag icke skulle behöva förlänga debatten, men jag uppkallades av ett yttrande av herr Sköld, som med vanlig ungdomlig tvärsäkerhet påstod, att motionärernas avsikt var att undergräva respekten för gällande lagar. Han upprepade detta vid ett par tillfällen och sade bland annat, att det var ett brott mot folkets allmänna bästa, om man undergrävde respekten för förordningarna, något som vi skulle hava avsett.

Jag tillbakavisar på det bestämdaste detta påstående och ber att få erinra om vad vi i motionen hava sagt. Vi vilja hava bort

denna anledning till misstanke hos allmänheten, att en del trakasserier äro orsakade av åklagarens önskan att förskaffa sig ekonomisk vinning, vilken misstanke icke varit till gagn för det allmänna bästa. Jag erinrar också om, hurusom fjolårets motionärer i denna fråga — av vilka dock en själv var åklagare — framhöllo det orimliga i de nuvarande bestämmelserna rörande åklagarens bötesandel. Motionärerna av fjolåret säga sålunda: »Vi anse det synnerligen olämpligt, att åklagare erhålla andel i böter och beslagtagna egendom. De nu gällande bestämmelserna leda också till rena orimligheter. För samhället är det givetvis av största vikt, att särskilt de i allmänna strafflagen omnämnda grövre brotten bliva vederbörligen beivrade. Detta kan emellertid mangan gång för allmänna åklagare vara förenat med synnerligen stora svarigheter samt ett ansträngande och med varjehanda faror förenat arbete. För detta arbete erhåller dock åklagaren ingen särskild belöning. Om han däremot lyckas få personer sakfällda för överträdelse mot vissa av Kungl. Maj:ts utfärdade författningar, kan han i en del fall utan något mera mödosamt arbete bereda sig rätt avsevärda inkomster.»

Längre fram i motionen säga motionärerna av fjolåret, att »för åklagaren bör det endast och allenast vara handlingens brottslighet och förhållandet till gällande lag, som är det avgörande och bestämmande för hans ingripande. Det skulle säkerligen icke verka sympatiskt, om en domare, hur utpräglad och strängt objektiv rättsuppfattning han än må hava, skulle få åtnjuta vissa andelar eller procent av de bötesbelopp, han kan ådöma en tilltalad person. Vad åklagarne beträffar, har man i dessa tider även fått bevittna, huru de, såsom i ett salvarsanbeslag, kommit i tvist med varandra om vem som rätteligen borde hava andel i den beslagtagna varan. Huruvida i ett sådant fall brottets beivrande eller tvisten om åklagarvinsten på affären kan för de tvistande komma att bliva det väsentliga, är en sak, som starkt kan ifrågasättas.»

Vidare anföra motionärerna: »Vi vilja emellertid i detta sammanhang även framhålla en annan omständighet, som är av ganska stor betydelse. Det förhåller sig nämligen så, att allmänheten mangan gång hyser den uppfattningen, att åklagaren beivrar vissa lagöverträdelser uteslutande därför, att han vill komma i åtnjutande av bötesandelarna. Denna åsikt får man ofta höra uttalas även i sådana fall, då åklagaren enligt gällande författning icke är berättigad till andel i böter. Såsom ett exempel bör nämnas, hurusom personer, vilka blivit åtalade för försummad väghållning, mer eller mindre öppet förklarar, att åtalet blivit anställt endast av den anledningen, att vederbörande åklagare vore angelägen om att få andel i bötesbeloppen. De åtalade personerna hava härvidlag tydligen svävat i okunnighet därom, att de för dessa förseelser ådömda böterna i sin helhet tillfalla vederbörande vägkassa. En hel mängd liknande exempel kunna anföras.» Så fortsätta motionärerna: »Vi hålla således före, att allmänna åklagarens anseende och respekten för deras åtgöranden skulle bliva betydligt större, ifall de icke erhöles någon som helst andel i böter och beslagtagna egendom.»

Ang. fördelningen av vissa bötesmedel.
(Forts.)

Ang. fördel-
ningen av vissa
bötesmedel.
(Forts.)

Så långt fjolårets motionärer. Vad i dessa stycken anfördes rörande åklagarens bötesandel i allmänhet gäller med särskild styrka kristidsförfattningarna, vilka på en hel del håll i rena småsaker för- anlett trakasserier, som mot de förordningar, det här gäller, uppväckt missnöje. Detta har undergrävt respekten för gällande lagar, vil- ket är beklagligt. Nu förefaller det, som om såväl utskottet som de, vilka stå på dess sida, hade den uppfattningen, att sådana åtal icke skulle hava kommit till stånd, därest icke åklagarens bötesandel va- rit drivfjädern till åtals anställande. Det är också den mening- ute bland allmänheten, som framkallar denna uppfattning, mot vil- ken vi vända oss och som vi förmena undergräver åklagarens anse- ende, något som vi anse icke vara gagneligt. Det är icke rätt och tillbörligt att påstå, att vårt syfte är att undergräva respekten för gällande lagar. Jag erinrar också om, hurusom vid fjolårets debatt det anfördes mycket belysande exempel på hur en del dylika åtal verkade, och den nuvarande krigsministern hade bland annat ett anförande, till vilket jag hänvisar. Det förekommer i riksdagens protokoll för den 19 maj förra året. Däri lämnades drastiska exem- pel på, hur en del åklagares åtgöranden verkat. Under sådana för- hållanden är det förklarligt, att den nuvarande justitieministern i ett lagförslag, som förväntas snart komma på riksdagens bord och som tidningarna i dag refererat, framhåller, att han ur principiell synpunkt anser det mindre tilltalande, att åklagaren genom bekom- mande av bötesmedel premieras för utövningen av honom åliggande tjänsteplikt. Med hänsyn till förevarande lagstiftnings provisoriska natur, och då enligt kristidsförfattningarna åklagaren tillagts andel i utdömda böter, har han emellertid ansett sig kunna tillmötesgå hemställan om att åklagaren även enligt denna lag skall hava and- el i böterna. Det är således under uttrycklig reservation beträf- fande det principiellt ohållbara i detta och under framhållande av att det endast är för att man skall komma i samklang med kris- tidsförfattningarna, som justitieministern i det förslag, som vi nu snart få på riksdagens bord, yrkar, att bötesandelen skall bibehållas. Men jag vill i detta sammanhang också erinra om ett utskottsutta- lande vid ett tidigare tillfälle däri dessa bötesandelars olämplighet framhållits. Jag erinrar om, att, när lagen om skydd mot yrkesfara förelåg, Kungl. Maj:t då föreslagit, att böter enligt denna lag skulle fördelas mellan åklagaren och kronan, men hurusom vederbörande utskott då yttrade, att böter, som ådömas enligt denna lag efter ut- skottets tanke borde tillfalla kronan ensam, på sätt som blivit iakt- taget i de flesta nyare författningar, vilka innehålla bestämmelser om böter. Riksdagen godtog också denna utskottets uppfattning.

Utskottet har nu särskilt stött sig på folkhushållningskommis- sionens inlaga, vari folkhushållningskommissionen uttalar betänk- ligheter mot att borttaga bötesandelen för åklagaren. Detta har redan min medmotionär, herr Magnusson i Skövde, belyst, och det är alldeles naturligt, att folkhushållningskommissionen gärna vill försvara sina egna åtgöranden. Men jag undrar, om folkhushåll- ningskommissionens åtgöranden alltid varit av den natur, att det är

Ang. fördelningen av vissa bötesmedel.
(Forts.)

så synnerligen lyckligt att stödja sig på denna som den möjligast felfria auktoritet. När folkhushållningskommissionen i sitt utlåtande med styrka framhåller, att det blir mycket svårt att »utan biträde av en allmän folkmening åstadkomma den respekt för lag och författning, som är en förutsättning för att staten skall kunna hoppas få i sin hand de för folknäringsens tillgodoseende under återstoden av innevarande hushållningsår oundgängliga förnödenheterna,» så giver jag kommissionen fullkomligt rätt därutinnan, men när folkhushållningskommissionen sedan säger att »ej mindre säkert torde vara, att i detta allvarliga läge dessutom kräves ett energiskt arbete», vilket särskilt skulle bliva så energiskt genom åklagarens bötesandel, så tycks mig denna argumentering komma i strid med den föregående. Ty man får icke något biträde av en allmän folkmening, som man retar upp med onödiga trakasserier och med åtärder, som tros förestavade av åklagarens önskan om ekonomisk vinning, samtidigt med att detta naturligtvis undergräver respekten för åklagaren själv. Jag kan således icke dela folkhushållningskommissionens uppfattning, att denna motion skulle verka motsatsen till befordrande av allmänt gagn.

En ledamot av folkhushållningskommissionen, herr Källman, har nyss förut uppträtt och velat försvara kommissionen. Han åberopar, vad folkhushållningskommissionen yttrat om de svåra förhållandena, att korthushållen gått miste om gryn och ärter o. s. v. Men jag erinrar om, att detta skett *trots* åklagarens bötesandelar. Vi hava nu dessa andelar, och ändå befinna vi oss i dessa tråkiga förhållanden. Andelens borttagande skulle väl i detta fall icke ändra något. Herr Källman tycks också hava mycket litet reda på dessa författningar, som folkhushållningskommissionen själv varit med om att skapa, då han säger, att där särskild angivare finnes, som får andel av böterna, kan åklagaren icke få mer än högst en sjättedel av 500 kronor. Såsom författningarna äro skrivna — och detta har herr Källman som ledamot av kommissionen skyldighet att veta — får åklagarens andel uppgå till högst 500 kronor, alltså icke till blott en sjättedel av 500 kronor, som herr Källman tror. När man har så litet reda på förhållandena, är det icke underligt, om man gör en del andra misstag också. Herr Källman vill jämnställa vår önskan att taga bort bötesandelarna med något sådant som att avskaffa strafflagen. Det är en argumentering som jag lämnar åt sitt värde och åt herr Källmans egen beundran.

Jag skall icke längre uppehålla tiden med att bemöta de argument som framförts från såväl utskottets ordförande som andra motståndare till förslaget, och som förut blivit bemöta.

Jag skall, herr talman, inskränka mig till att yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den i ämnet väckta motionen.

Herr Magnusson i Skövde: En föregående ärad talare, herr Källman, har yttrat, att om icke åklagaren fick betald för sitt arbete, så skulle det icke bli så särskilt mycket utträttat. Samme talare bekände, att han principiellt var av den meningen, att åklagarens

Ang. fördel-
ningen av vissa
bötesmedel.
(Forts.)

bötesandel skulle bortfalla, och han var väl då också en av dem som förra året biträdde riksdagsskrivelsen i ämnet. Det är då mycket underligt och inkonsekvent, att han kan göra ett sådant uttalande, som att åklagaren icke skulle hava betalt för sitt arbete, ty det har han ju genom sin fasta lön. Men om han icke gör något i detta fall, såvida han icke får extra betalt, så gör han det naturligtvis icke heller i de andra fall, där herr Källman *var med om* att taga bort bötesandelarna. Det ena strider mot det andra. Emellertid har här förut uttalats, att vi nog hava anledning att hoppas, att åklagaren gör sin skyldighet i alla fall, vilken mening jag ock biträder.

Jag har närmast begärt ordet med anledning av herr Skölds uttalande. Han säger, att vi ha panna att bära det ansvar som det innebär att undergräva respekten och aktningen för kristidsförordningarna. Ja, herr Sköld tycks icke sakna panna att komma med djärva och obefogade påståenden. Jag skall endast upptaga ett då han säger, att herrar Magnusson och Norman hava panna att undergräva respekten för kristidsförordningarna. Herr Sköld talade också om att vi förbisett det psykologiska momentet i denna fråga. Om någon förbisett detta moment, så är det utskottet och dess talesmän. Vi hava tydligt framhäft, att det är av omsorg att icke åklagarens anseende och goda förhållande till allmänheten skall undergrävas och för att icke bitterheten och misstämningen mot kristidsförordningarna skall ytterligare ökas, som vi hava yrkat på, att åklagarens bötesandelar skola bortfalla, och jag undrar, om icke detta är att långt mer beakta det psykologiska momentet, än vad herr Sköld och utskottets övriga talesmän gjort. Tror verkligen herr Sköld och utskottets ordförande, att dessa kristidsförordningar vinna i respekt och anseende hos allmänheten, därigenom att här åstadkommes en massa mången gång tämligen obefogade åtal, varigenom åklagaren, därest dessa åtal bifallas, kommer att få en icke så obetydlig bötesandel. Är det någon som verkligen tror, att detta är ägnat att öka respekten för dessa lagar? Om man, såsom vi motionärer gjort tänker sig, att dessa lagar och påföljderna av förseelser däremot skulle kvarstå fullständigt okringskurna, men bestämmes, att den, som åtalar, icke får någon som helst fördel därav, så måste man väl ändå medge, att det i så fall icke blir så stor misstämning mot lagarna som eljest blir fallet.

Jag tror också, att det är ett fullständigt ohållbart resonemang, när man säger, att vad vi hemställa om skulle vara ägnat att undergräva respekten för lagarna. Det är snarare ägnat att öka densamma. Ty märk väl vi ha aldrig ifrågasatt att minska straffpåföljden. Utskottet synes vilja ha bort bötesandelarna i alla andra förordningar, men när det gäller dessa särförordningar, så vill man, att åklagaren skall hava den förmånen kvar. Uttalar icke kammaren genom att ställa sig på utskottets ståndpunkt, att den ställer kristidsförordningarna i viss mån på ett annat plan? Jag undrar då, om det verkligen med skäl kan sägas att det är vi motionärer, som vilja ställa dessa lagar på ett lägre plan. Jag vågar vidhålla, vad

jag förut sagt, att det är utskottet, som genom sina åtgöranden, må vara oavsiktligt, vill ställa dessa lagar på det lägre planet. Det är därför som jag hoppas, att kammaren skall vara konsekvent och, likaväl som den i fjol så gott som enhälligt biträdde det då föreliggande förslaget om bötesandelars borttagande, nu också skall biträda ett liknande förslag och uttala sig för deras borttagande även i förevarande fall.

Ang. fördelningen av vissa bötesmedel.
(Forts.)

Herr Nilsson i Tänga: Herr talman! Även om man principiellt är motståndare till åklagarens rätt till andel i böterna, och jag är för min del i princip motståndare till denna anordning, så tror jag dock, att det skulle vara synnerligen olyckligt, om kammaren nu skulle besluta att följa motionärerna. Det kan nämligen icke hjälpas, att motionärerna hava medvetet eller omedvetet givit det intrycket med sin motion, att kristidsförfattningarna skulle vara förordningar av ett mera sekunda värde, i alla händelser sådana som ligga på ett lägre plan än våra vanliga lagar och förordningar, och detta är synnerligen olyckligt. Utskottets ordförande har pekat på, vilken verkan det skulle ha i landet just nu, när vi befinna oss i det mest prekära läge, som vi varit i sedan flera tiotal år tillbaka.

Åklagarens ställning här, när det är fråga om att övervaka kristidsförordningarna och beivra förseelser däremot, är icke heller synnerligen lätt, tack vare just det förhållandet, det måste sägas, att den allmänna moralen har sjunkit oerhört. Man tycks på sina håll hava mycket litet kvar av ansvarskänsla. Folkhushållningskommissionen har lagt fingret på den ömma punkten, och jag kan icke underlåta att citera ett par rader av vad folkhushållningskommissionen här säger: »Det beklagliga förhållandet, att kristidsöverträdelserna befinna sig i stadigt tilltagande och att, här såsom endels i andra länder, den av olika anledningar slappnade allmänna moralen icke på samma sätt som ifråga om andra brott står hjälpande och stödjande vid åklagarens sida i deras arbete, gör givetvis att åklagarnas verksamhet blivit mycket besvärligare och tyngre än under vanliga förhållanden.» Det vore väl då synnerligen olyckligt om riksdagen skulle fatta ett beslut, som åtminstone skenbart kunde giva ett intryck av att respekten för kristidsförordningarna är en mindre viktig sak. Jag har här i min hand papper, som visa, i vilken oerhörd utsträckning man anser sig kunna åsidosätta kristidsförordningarnes bestämmelser. Jag har här tröskningsrapporter som visa, att inom län, där man bevisligen haft goda skörderesultat man ändock icke redovisat ens 50 % av skörden i förhållande till den beräknade. När läget är sådant, att å ena sidan massor av människor i detta land drivas hän mot svälten och å andra sidan stora grupper av medborgare anse sig kunna åsidosätta kristidsförordningarna ifråga om redovisning av skörden vore det ödesdigert, om riksdagen skulle fatta ett beslut, som kan ge intryck av att respekten för kristidsförordningarna är det icke så noga med.

Ang. fördel-
ningen av vissa
bötesmedel.

Jag ber för min del, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

(Forts.)

Herr Sköld. Herr talman! Jag vill blott säga ett par ord. Herr Norman begagnade ett enkelt och billigt vapen, när han sade, att jag slungade fram mina påståenden med ungdomlig tvärsäkerhet. För min del vill jag säga, att herr Norman söker fortfarande inbilla kammaren, att denna fråga har att göra med kammarens principiella ställning till åklagarens bötesandelar över huvud taget och detta säger herr Norman med en tvärsäkerhet, som visserligen icke är ungdomlig utan kanske snarare tvärt om. Jag ber då att få anmärka, att här är det icke fråga om kammarens ställning till åklagarens bötesandelar över huvud, utan här gäller frågan, om man skall tillämpa särbestämmelser, när det gäller kristidsförordningar.

Det är väl ändå att gå för långt, när herr Magnusson i Skövde säger, att kammaren genom ett bifall till utskottets förslag skulle säga ifrån att den icke vill gå vidare på den av riksdagen förra året inslagna vägen. Det är — såsom utskottet säger — tvärt om önskvärt, att fortsätta på den av riksdagen förra året utpekade vägen.

När herr Norman säger om det i folkhushållningskommissionens utlåtande ingående uttalandet, att vi måste inskränka grynransonerna o. s. v., att detta skett i trots av åklagarens bötesandelar, så vill jag fråga herr Norman, huruvida han anser, att, då man vid efterinventering hos 5,500 av 270,000 självhushåll funnit 1,000 ton odeklarerat spannmål, detta också skett i trots av åklagarens bötesandelar.

Jag skulle också vilja rikta en replik till herr Wikström. Han begagnade också ett litet billigt vapen, då han insinuerade, att jag skulle mycket litet förstå mig på folkpsykologi. Det är en mycket lätt sak att slunga fram ett sådant påstående. Jag vill då rekapitulera min uppfattning om det folkpsykologiska momentet och frågar, om herr Wikström verkligen anser, att om det nu inträffar — vilket är beklagligt — att en del personer i Sverige utsätts för trakasserier, dessa trakasserier i sin tur ha den verkan att folk fortsätter att göra lagbrott. Jag tror icke, att verkan blir sådan. Men om däremot riksdagens andra kammare säger ifrån att åklagarne varit allt för nitiska, när det gällt kristidsförordningarna, och därför måste vi taga ifrån dem deras andel i böterna, då kan detta icke bland folket tolkas på annat sätt än att riksdagen anser, att åklagarne skola anställa mindre åtal, ja, att riksdagen över huvud icke vill, att brott mot kristidsförordningarna skola åtalas. Jag menar, att detta har en folkpsykologisk innebörd, som är fruktansvärt farlig, och det är därför, som jag så tvärsäkert vågat framkasta mina påståenden, vilka så upprört herrar Magnusson och Norman.

Jag ber ännu en gång att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Moberger: Herr talman! Jag skall fatta mig kort och endast beröra några synpunkter, som jag anser böra understrykas.

Det har ofta framhållits under debatten, att kammaren genom ett bifall till utskottets hemställan skulle frångå sin ståndpunkt från förra året. Det är detta, som jag tillåter mig att på det allra bestämdaste bestrida. Utskottets hemställan måste nämligen ses mot bakgrunden av den motivering, varpå denna hemställan grundar sig. I denna motivering anför utskottet med fullt skäl riksdagens skrivelse förra året och säger: »Utskottet är också övertygat, att Kungl. Maj:t i enlighet med riksdagens ovanberörda skrivelse kommer att vidtaga de ytterligare inskränkningar i åklagarens bötesandelar, som förhållandena kunna medgiva.» Vidare säger utskottet: »Ehuru väl det är önskvärt, att de i denna skrivelse uttalade principer tillämpas så långt möjligt är, är det enligt utskottets mening varken tillräddigt eller välbetänkt att under nu rådande förhållanden bifalla den av motionärerna gjorda hemställan.» Det är alldeles uppenbart, synes det mig, att utskottet ställer sig på samma ståndpunkt som riksdagen gjorde förra året, men utskottet har icke kunnat vara med om att bryta ut kristidsförordningarna särskilt och att under nuvarande situation skriva om dem. Det är detta, som så mycket förbisetts i diskussionen här i dag, och såväl herr Norman med sina citat från förra årets debatt och flera andra hava haft yttranden och framfört argumenteringar, som om det vore fråga om ett uttalande om åklagarens bötesandelar i allmänhet, vilket det här icke alls är fråga om, då det här endast rör en del speciella fall under den speciella situation, i vilken vi nu befinna oss.

Endast ett par ord dessutom till herr Magnusson i Skövde, som inte var så särskilt ämabel mot mig, men det hör kanske till hans natur, så jag skall inte närmare uttala mig om det. Han säger: Utskottet är det, som har ställt kristidsförordningarna på ett lägre plan, då utskottet uttalat sig för borttagande av åklagarnes bötesandelar i fråga om andra författningar, men uttalat sig för deras bibehållande i fråga om kristidsförfattningarna. Det är två advokatoriska misstag i detta påstående. Dels har utskottet aldrig skiljt på dessa båda grupper och uttalat sig för borttagande av åklagares bötesandelar i det ena fallet och icke i det andra, och dels har utskottet icke direkt uttalat sig för ett bibehållande av åklagarnes andel i kristidsböterna utan velat överlämna till Kungl. Maj:t, som förut skett en gång, att pröva den saken men icke velat ge direktiv speciellt ifråga om detta.

Vidare hade herr Magnusson mycket låga tankar om min principiella ståndpunkt, då jag var emot åklagarnes bötesandelar i allmänhet. Jag kan icke hjälpa, om herr Magnusson värderar en sådan princip lågt, men om jag förstod herr Magnusson rätt, är han ense med mig ifråga om denna princip, och då får jag vara glad, att vi kunna vara ense åtminstone på den punkten.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels

Ang. fördelningen av vissa bötesmedel.
(Forts.)

*Ang. fördelningen av vissa bötesmedel.
(Forts.)*

ock på avslag däraf samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utvisade 118 ja mot 80 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 16.

Ang. rätt för officerare m. fl. att i vissa fall använda militärbiljett vid tjänstledighetseresor.

Vid föredragning härpå av andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av herr Söderhielms motion, nr 169, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående vissa ändringar i nu gällande bestämmelser rörande officerares och underofficerares rätt att vid resa å järnväg använda militärbiljett begärdes ordet av

Herr Söderhielm, som yttrade: Herr talman! Som bekant torde vara, föreligga för närvarande betydande svårigheter att hålla arméens befälskårer och särskilt de kårer, som äro förlagda till Norrland, fulltaliga. Snara och genomgripande åtgärder torde också bli erforderliga för att råda bot för den alltmer tilltagande befälsbristen. De åtgärder, som i nu ifrågakvarande motion föreslås, avsågo att omedelbart på ett för staten så litet som möjligt betungande sätt undanröja vissa missförhållanden, vilka äro av den art, att de just nu trycka dem det vederbör hårdare än vanligt. Ur den synpunkten kan jag icke annat än beklaga, att utskottet icke har kunnat vara med om det skrivelseförslag, som motionen avsåg att ge uppslag till. Men å andra sidan hoppas jag vara berättigad att uppfatta det sätt, varpå utskottet behandlat min motion, såsom ett gott omen att de framtida löneregleringar, till vilka utskottet hänvisar, måtte så snart ske kan bliva förverkligade och att de synpunkter, som i motionen framhållits, därvid komma att behörigen beaktas.

Herr talman, jag har intet särskilt yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 17.

Ang. avlösnings av nu utgående landskyld.

Härefter föredrogs andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av herr Osbergs motion, nr 115, om

skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning rörande avlösning av nu utgående landskyld; och anförde därvid

*Ang. avlösning
av nu ut-
gående lands-
skyld.*

(Forts.)

Herr Osberg: Herr talman, mina herrar! Detta spörsmål har gång efter annan varit föremål för riksdagens behandling, och det har resulterat i att Kungl. Maj:t år 1908 framlade en proposition, vari föreslogs en avlösningsprocent på $4\frac{1}{2}$ procent. Samma år hemställde en enskild motionär att avlösningsprocenten måtte höjas till 6 procent. Riksdagen fattade emellertid beslut om att avlösningsprocenten skulle sättas till 5 procent. Således har riksdagen erkänt, att denna skatteform, denna landskyld, icke är utav den natur, att den bör framdeles äga bestånd. Ehuru den räntefot, efter vilken avlösning skulle ske satts så högt som till 5 procent, ha inga avlösningar förekommit, och det är ju också förklarligt, att de hemman, som äro behäftade med denna landskyld, icke ha någon egentlig fördel av att en sådan avlösning sker, när räntefoten är satt så högt som till 5 procent, och detta har, som sagt, resulterat i att ingen avlösning förekommit.

Nu begärde jag i min motion, att landskylden för ifrågavarande hemman skulle få inlösas på samma sätt som skett med frälseräntorna, att den skulle kapitaliseras efter räntans årliga belopp så att avlösningssumman skulle kunna gäldas på en gång. Härav skulle en fjärdedel tillsläppas av statsmedel och tre fjärdedelar förskjutnas av statsmedel med rätt för vederbörande jordägare att under en tid av fyrtio år genom årlig amortering återbetala de förskjutna medlen, d. v. s. landskylden skulle erläggas på samma sätt som den nu årligen utgående skatten.

Nu har utskottet inte kunnat vara med om detta utan sagt att »enligt utskottets mening skulle emellertid en dylik avlösningsprocedur vara alltför vidlyftig och besvärlig med hänsyn till de mycket små belopp, det här i regel gäller. Helt säkert skulle icke heller detta sätt för avlösning medföra önskat resultat. Utskottet kan därför icke tillstyrka den av motionären föreslagna avlösningsformen».

Jag vill, eftersom utskottet talat om dessa »små belopp», om-tala, att det finnes ett hemman, Överthun i Svenneby socken, som har en avgäld i form av landskyld, som 1906 belöpte sig till 46 kr. 20 öre; 1916 hade denna sprungit upp till 114 kronor 38 öre. Ett annat hemman finnes, nämligen Prästgården, i Svarteborgs socken, som är skyldigt att avlämna 3 tunnor malt, och det gäller för närvarande enligt nuvarande markegångstaxa 44 kr. 30 öre per tunna, alltså summa 132 kr. 90 öre. Ett annat hemman på $\frac{1}{4}$ mantal måste ge en tunna malt à 44: 30, vilket blir 177 kr. 20 öre per mantal. Således är det inte, som utskottet sagt, bara småsaker det här gäller, utan det är rätt avsevärda skatter på varje hemman.

Nu är det så, att dessa avgälder aldrig komma till synes i jordböckerna, utan det kan komma en köpare, som är obekant med dessa förhållanden, och han kan rent av bli lurad. Han köper i god tro och tänker, att dessa hemman äro som vanliga hemman och

Ang. avlösning av nu utgående landskyld. (Forts.) att de endast ha de vanliga skatterna att gälda. Men en vacker dag får han en skattsedel på detta belopp, och då först märker han, att han råkat i en fälla.

Jag hade egentligen tänkt yrka bifall till min motion, men på grund av vissa omständigheter skall jag avstå därifrån. Jag har nämligen under påskferierna hört, att flera av dem, som äro skyldiga att lämna landskyld, ämna underlåta att erlagga denna skatt utan ämna låta denna sak bli rättsligen prövad. Under den närmaste tiden får man således ett prejudikat på, huru det kommer att ställa sig i detta avseende, och det är på den grund som jag icke kommer att yrka bifall till min motion utan skall se tiden an för att sedermera framkomma med ett förslag, som kanhända blir lagt på annan bog än det jag nu kommit med. Det är därför, herr talman, jag icke gör något yrkande i dag.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 18.

Herr statsrådet *Rydén* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 201, angående beredande av ökade medel till bestridande av resekostnader för fornminnesvärden;

nr 202, angående befrielse för tandläkarinstitutet att till statsverket inleverera vissa medel;

nr 203, angående ytterligare anslag till nybyggnads- och ändringsarbeten vid folkskoleseminariet i Luleå;

nr 229, angående fyllnadspension åt professorn E. G:son Odelstierna;

nr 210, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 kap. 8 § rättegångsbalken;

nr 211, med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § i lagen om straffregister den 17 oktober 1900;

nr 212, med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § i lagen den 4 maj 1906 angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärva fast egendom m. m.;

nr 129, om anvisande av medel till bestridande av kostnaderna för vattendomstolarnas verksamhet m. m.;

nr 230, med dels förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften och dels förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper; och

nr 234, med förslag till förordning om ändrad lydelse av de till förordningen den 19 november 1914 om arvsskatt och skatt för gåva hörande tabellerna III och IV.

Dessa propositioner blevo på begäran bordlagda.

§ 19.

Vidare föreläg till avgörande statsutskottets utlåtande, nr 8 A, angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1919 åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr Waldén, som yttrade: Herr talman! Jag hemställer, att kammaren måtte besluta, att statsutskottets föreliggande utlåtande n:r 8 A, liksom det efterföljande n:r 8 B, måtte föredragas punktvis, att endast kantrubrikerna uppläsas utom i de fall, där reservationer i någon punkt finnas avgivna eller särskilt yrkande i någon punkt göres, då även klämmarna torde föredragas.

Denna hemställan bifölls av kammaren.

Punkterna 1—6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7.

Lades till handlingarna.

Punkterna 8—22.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter föreslagit.

Härpå föredrogs *punkten 23*, angående anslag till livrustkammaren.

*Ang. anslag
till livrust-
kammaren.*

Därvid yttrade

Herr Andersson i Fiskebäckskil: Herr talman, mina herrar! Vid föredragning av denna punkt skall jag be att få göra ett litet påpekande.

Vi känna alla, vilka synnerligen värdefulla föremål som finnas i livrustkammaren och vilken stor attraktion de utgöra för allmänheten. Jag måste dock säga, att det förefinnes en brist i fråga om detta museums skötsel, i det att föremålen i livrustkammaren icke äro på något sätt försedda med etiketter, och detta gör, att dessa föremål icke få det värde för allmänheten, som de skulle ha, därest de vore väl etiketterade. Redan år 1916 var denna sak föremål för diskussion i pressen och i sin redogörelse för samma år påpekade intendenten för livrustkammaren det önskvärda i, att en dylik eti-

Ang. anslag
till livrust-
kammaren.
(Forts.)

kettering komme till stånd, men ännu i dag har den icke blivit gjord.

Det måste framstå såsom ett önskemål, för att icke säga ett krav, från allmänhetens sida, att en dylik etikettering verkligen genomföres. En sådan kan ske mycket enkelt genom några korta upplysningar angående de olika föremålen. Såvida icke den allmänhet, som nu besöker museet, vill underkasta sig att köpa en katalog, måste den ganska mycket i blindo beskåda de synnerligen värdefulla föremålen i museet.

Då riksdagen nu går att besluta om ökat anslag till livrustkammaren, vilket anslag ju skall utlämnas på villkor, som av Kungl. Maj:t föreskrivas, skulle jag vilja uttrycka den förhoppningen, att Kungl. Maj:t ville taga i övervägande, huruvida icke det krav, som jag nu påpekat, skulle kunna tillfredsställas.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 24—27.

Utskottets i dessa punkter gjorda framställningar blevo av kammaren bifallna.

Ang. anslag
till nordiska
museet.

Sedan *punkten* 28, angående anslag till nordiska museet, härefter föredragits, anförde

Herr Andersson i Fiskebäckskil: Herr talman! Även vid behandlingen av denna punkt ber jag att få säga några ord.

Nordiska museet är ju ett synnerligen värdefullt museum, och det bör säkerligen ha en synnerligen stor uppgift att fylla såsom bildningsmedel för den svenska allmänheten. Men härvid gör sig den bristen gällande, att detta museum för närvarande aldrig är öppet gratis, utan städse i förening med entré, och detta måste medföra, att den svenska allmänheten icke får tillfälle att draga den nytta av museet, som den eljest skulle göra. Det är därför ett önskemål, att ett sådant arrangemang vidtages, att Nordiska museet, åtminstone någon dag i veckan, kan komma att hållas öppet utan avgift för allmänheten.

Jag vill vidare tillägga, att även beträffande Nordiska museet är etiketteringen av föremålen därstädes synnerligen bristfällig, varigenom dessa bliva av mindre värde för den besökande allmänheten. Vill man få kännedom om de där befintliga föremålen, måste man köpa flera stycken kataloger, vilka tillsammans betinga en kostnad av 4 à 5 kronor.

När nu detta museum skall få ökat anslag, skulle jag härmed vilja uttrycka den förhoppningen, att de nu påtalade förhållandena måtte komma i åtanke, när Kungl. Maj:t går att utfärda föreskrifter angående användandet av anslaget till museet.

Härmed ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 29—43.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Punkten 44.

Lades till handlingarna.

Punkterna 45—72.

Utskottets förslag i dessa punkter bifölles av kammaren.

Punkten 73, angående biträde åt akademifogden vid Uppsala universitet, föredrogs härefter; och yttrade därvid:

*Ang. biträde
åt akademi-
fogden vid
Uppsala
universitet.*

Herr Bengtsson: Herr talman! Då denna punkt behandlades inom avdelningen, tillät jag mig att jämte herr Persson i Stallerhult anteckna en avvikande mening, men vid huvudtitelns behandling i statsutskottets plenum blev jag icke i tillfälle att reservera mig.

Jag har nämligen icke kunnat bliva övertygad av de skäl, som i propositionen anförts för inrättandet av denna nya statstjänst. Då man först och främst ser, att denne man, som nu skulle få detta hjälpbiträde, endast ett år innehåft tjänsten, och den föregående innehavaren under en lång följd av år, trots sin ålderdom, på ett mycket förtjänstfullt och nöjaktigt sätt kunnat fullgöra samma tjänsteåligganden, så tycker man, att även denna nuvarande yngre kraft åtminstone en tid framåt skulle kunna sköta befattningen utan biträde.

Ser man på vad denne fogde har att uträtta, vilket ju blivit på ett ganska detaljerat sätt upplyst om i propositionen, så är det en hel del av dessa göromål, vilka icke äro av den betydelse, som man här vill göra gällande. Han har för det första att utöva en del tillsyn av universitetets hemman; och det är klart, att dessa behöva tillsyn, men dock icke i den utsträckning, varom här ordas. Särskilt när det gäller syner och ekonomiska besiktningar, som skola ske minst vart femte år, så veta vi, att enligt den förordning, som är fastställd av riksdagen, behövs, när det gäller prästgårdar och löneboställen, numera icke syn vart femte, utan endast vart tionde år. Då tycker man att det kunde vara samma kutym även här; ty det är givet att dessa ekonomiska besiktningar äro ju en ganska tungrodd apparat, och i regel ge de icke mycket. Det gäller i huvudsak tillsynen av tak och sådant å arrendegårdarna. Men det är icke nog med detta, utan här räknas upp, att denne befattningshavare skall hjälpa till att med råd och dåd bisträcka akademifogden, när det gäller en hel del rena småsaker. Man tycker, att det icke skulle behövas någon särskild person att ge råd i dylika fall: Särskilt vad beträffar brandförsäkring, så bör det naturligtvis finnas i arrendekontrakten åliggande för arrendatorn

Ang. biträde
åt akademi-
fogden vid
Uppsala
universitet.
(Forts.)

att se till, att egendomen är ordentligt brandförsäkrad, och den saken bör ju en gång för alla vara avgjord, då arrendet tillträdes.

Vidare skall denna befattningshavare vara behjälplig, med råd om hägnader, gärdesgårdar, ladugårdsskötseln o. d. Detta är något alldeles främmande för dessa fogdars arbetsuppgifter å privata egendomar, och där är aldrig tal om något sådant, att de behöva inskrida i arrendatorns rättigheter, om jag så får uttrycka mig, ty det bör ligga i dennes eget intresse att ha både ladugård och stängsel i ordning för att få den bästa ekonomiska behållning; och för övrigt vad angår gärdesgårdar o. d. så kommer ju detta på tal vid av- och tillträdessyner och även andra syner. Nu framgår emellertid tydligt av de olika vederbörandes yttranden i denna fråga, att det huvudsakliga av denne befattningshavares göromål skulle komma att förläggas till expeditionen. Man ser, att det kräves utav denne man en ganska lång tjänstgöringstid å expeditionen, och det har även särskilt framhållits, att det nu föreslagna biträdet huvudsakligen skulle hjälpa till på expeditionen. Här talas nämligen om hur mycket göra det är med att sätta upp avskrifter av arrendekontrakt och borgensförbindelser samt att skriva syneprotokoll i flera exemplar o. s. v.; och därför skulle man behöva ett dyrbart biträde åt denne fogde.

Nu vill jag icke med detta mitt yttrande på något sätt förneka, att det kan behövas ett biträde i detta fall, men vad jag opponerar mig emot är, att man skall ha ett biträde av den art, varom här är fråga, ty här är icke föreslaget, att ett kontorsbiträde eller ett skrivbiträde skulle hjälpa den redan nu befintliga akademi-bokhållaren, utan här skulle komma en hjälp, som skulle syssla dels med yttre göromål och dels med expeditionsarbete. Det är emot inrättandet av en sådan mera dyrbar befattning, som jag här reagerar. Jag anser nämligen, att avskrifter av arrendekontrakt, borgensförbindelser och protokoll kunna mycket väl låta sig göra av ett kvinnligt skrivbiträde med helt annan avlöning än här är fråga om.

Det är nu meningen att biträdet skulle hjälpa till vid ekonomiska besiktningar, arrendesättningar, uppbördsförrättningar och sådant och vidare skulle han övervaka och giva råd vid ladugårdsskötsel, hägnaders uppsättande o. s. v. Vi förstå, att fara ligger nära till hands, att här kommer att uppstå en viss dualism i fråga om bedömandet av dessa saker. Den ena gången reser fogden själv ut och förrättar dessa syner, en annan gång skulle hans biträde fullgöra detta åliggande, och följden härav kan tänkas bli, att de lätt skulle kunna komma på kant med varandra. Därför vore, enligt min mening, lämpligare och bättre, om expeditionsgöromålen överlämnades åt expeditionspersonal, av vilken man icke behövde fordra så stor utbildning eller insikt, så att fogden kunde helt och hållet ägna sig åt den verksamhet, som han huvudsakligen har sig anförtrodd.

Nu kommer därtill semesterfrågan, som jag emellertid icke skall ägna mycken tid åt. Sådana fogdar eller förvaltare, som de väl

rätteligen borde heta, varom här är fråga, böra nämligen icke ha någon särskild semestertid, tv de ha ju en sådan tjänstgöring, att de kunna lämpa sina göromål, så att de vid olika tillfällen under sommarens lopp kunna få ledigt. Att stadga en semester, som här är föreslaget, är något för oss lantmän alldeles främmande. Här skulle först fogden eller förvaltaren ha en semester på en och en halv månad, sedan hans biträde en månad. Det är givet, att då det gäller chefen för här ifrågavarande expedition, så kan det mycket väl ordnas så, att fogden kan ha semester någon vecka då och då, allt eftersom göromålen det tillåta. Men det stannar icke vid den högre avlöningen, utan därtill kommer för den nu ifrågasatta befattningshavaren en del resekostnader o. d. Det är endast i de fall, då han är på ekonomiska besiktningar o. d. i egenskap av fogde, som den ordinarie fogden avstår från sin reseersättning, men i andra fall skall han ha fri motoreykel, och dessutom, om det icke lämpar sig att använda detta fortskaffningsmedel, fri resa efter femte klass i resereglementet. Bland andra skäl, som framhållas för denna nya tjänst, har anförts ett intyg av ledamoten av första kammaren, disponenten Strömberg, som varit i tillfälle att yttra sig. Han anför såsom ett av de viktigaste skälen för inrättandet av denna befattning, att i händelse innehavaren av befattningen såsom akademifogde skulle hastigt insjukna eller vid hans frånfälle, kan det bli förenat med stora svårigheter att finna en person, som kan tillfredsställande sköta befattningen. Men det får väl icke utgöra skäl för inrättandet av nya tjänster, att man skall ha någon, som kan ersätta innehavaren i händelse denne skulle bli sjuk eller dö. Skulle man på detta sätt ha någon att tillgå, för den händelse statstjänstemännen skulle bliva sjuka eller dö, skulle man ju få inrätta tusentals, för att icke säga tiotusentals, nya tjänster. Detta skäl kan jag således icke anse vara av mycket värde i detta fall.

Då jag icke varit i tillfälle att inom utskottet fullfölja min tanke beträffande föreliggande förslag, skall jag nu icke göra något särskilt yrkande, men jag har icke kunnat låta denna punkt gå opåttalt förbi, då man ju bör reagera mot inrättandet av nya tjänster sådana som denna. Ty onekligen bliver det så, att om denne förvaltare, som ju har huvudansvaret för här ifrågavarande göromåls behöriga skötande, får ett biträde, som han kan skicka ut på förrättningar och som sköter hans tjänst och på vilket han kan lita, får han själv goda dagar i stort sett.

Jag har således icke något särskilt yrkande att framställa i denna punkt.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Rydén: Jag vill endast säga några ord, som måhända kunna vara ägnade att häva de farhågor, som den föregående ärade talaren här givit uttryck åt.

Uppsala universitet har synnerligen stora jordegendomar, som under århundradenas lopp kommit i universitetets ägo. Jag kan naturligtvis icke giva kammaren någon uppgift om taxeringsvärdet

Ang. biträde
åt akademi-
fogden vid
Uppsala
universitet.

(Forts.)

å dessa egendomar, sådant detta kommer att framgå nr innevarande års allmänna fastighetstaxering, men redan år 1908, alltså för tio år sedan, taxerades dessa egendomar till över sex miljoner kr. De omfatta icke mindre än 413 arrendegårdar, fördelade på 84 kyrksocknar och 3 län. Härtill kommer en hel mängd brukningsdelar, frälseräntor o. s. v.

Den närmaste uppsynen över dessa egendomar påvilar den s. k. akademifogden. Han har att ensam sköta denna uppsikt, för såvitt det gäller handhavandet av de rena förvaltningsbestyren. Jag tror, att man nog kan våga antaga, att kammaren, med det praktiska kynne, som här finnes, utan vidare har klart för sig, att det icke är illa använda penningar, om man ger den man, som har denna ofantligt stora förvaltningsapparat om hand, en assistent. Det är icke heller meningen, att denne senare skall bliva ett skrivbiträde, och icke heller precis, att han skall vara en lantbruksinspektör, utan en person, som är fullt inne i samtliga dessa göromål, så att han kan hjälpa fogden till rätta, vara hans högra hand och dela arbetet med honom.

Jag ber den ärade talaren vara övertygad om, att då den gamla instruktion för nu ifrågavarande befattningshavare, varur han här uppläste vissa delar och som är av år 1889, således 30 år gammal, kommer att omarbetas, densamma tvivelutan blir lagd efter mera moderna linjer. Jag vill sålunda bestämt uttala, att det aldrig varit min tanke, att inrättandet av denna befattning skulle medverka till, att förvaltaren slappnade till i sitt arbete eller att man nu skulle skapa en skrivkarl, utan meningen är, att akademifogden skall få en sådan hjälp, att han kan på ett rationellt sätt sköta den stora förvaltningsapparat, som han omhänderhar.

Jag har velat säga detta för att om möjligt medverka till, att den ärade talaren icke må hysa några betänkligheter mot förslaget. Jag har sällan sett ett förslag om inrättande av en ny tjänst, som varit så starkt motiverat, som vad fallet är med det föreliggande, och jag hoppas därför, att kammaren må bifalla detsamma.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 74.

Lades till handlingarna.

Punkterna 75—89.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter föreslagit.

Ang. en ny
professur vid
universitetet
i Lund.

Vid härpå skedd föredragning av *punkten 90*, angående ny professur inom ämnesgruppen estetik, litteraturhistoria och konsthistoria vid universitetet i Lund, anförde:

Herr Bäckström: Herr talman! Kammaren torde i år i stort

sett vara av samma mening som i fjol rörande ärendet vid denna punkt. Jag ämnar nu icke framställa något från utskottets beslut avvikande yrkande, men dristar med hänvisning till vad som förekom i debatten i riksdagen föregående år angående denna sak uttala den förvisningen, att regeringen vid fullföljandet av ärendet ifråga låter sådana synpunkter vara avgörande, att icke det rent vetenskapliga blir i någon mån lidande.

*Ang. en ny
professur vid
universitetet
i Lund.
(Forts.)*

Herr Björck: Herr talman! I likhet med den siste ärade talaren skall jag vid denna punkt inskränka mig till att uttala ett önskemål utan att göra något mot utskottets avvikande yrkande. Genom den åtgärd, som av Kungl. Maj:t föreslagits, skulle de provisoriska förhållanden, som varit rådande vid undervisningen i ifrågasvarande ämne vid Lunds universitet, bliva avhjälpta. Andå sedan år 1908 har vid bägge universiteterna funnits en biträdande lärare i konsthistoria och konstteori. Därvid var det till en början så, att vederbörande professor övertog litteraturhistorien och poetiken, medan den biträdande läraren fick konsthistoria och konstteori på sin lott. Det förhållandet har blivit konfirmerat vid Uppsala universitet genom förra årets beslut. Det beslöts då att inrätta en professur, som skulle omfatta konsthistoria och konstteori. Vid Lunds universitet gick man emellertid något andra vägar, då det gällde att av de provisoriska förhållandena göra mera bestående, medan man till en början önskade en professur i konsthistoria och konstteori även där, så visade det sig 1914, att en omkastning inträffat, i det att den dåvarande innehavaren av professuren i litteratur- och konsthistoria helt enkelt anhöll att få utbyta detta ämne mot ett annat, mot konsthistoria och konstteori, vilket innebar, att han utan vidare förflyttades till en annan professur än den han förut innehade. Den åtgärden tillstyrktes av universitetskanslern.

Vid förra riksdagen förelåg genom enskild motion anledning att taga i övervägande även hithörande förhållanden vid Lunds universitet. Det visade sig, då att inom statsutskottet rådde delade meningar rörande lämpligaste sättet att lösa frågan och de reservanter, som inom utskottet yrkade avslag på motionen kommo i majoritet, som vi erinra oss, vid den gemensamma votering, som här förekom. Det är säkert icke att giva sig ut på gissningarnas område alltför mycket, om man säger, att till detta beslut medverkade i hög grad den berättigade ovilja, som rådde mot det intrigmakeri, som man med all rätt spårar vid frågans behandling inom Lunds universitet. Och även då nu förevarande anslagskrav i år behandlades inom avdelningen hade jag all anledning att fästa mig vid att det icke bara var jag utan även andra av avdelningens medlemmar, som kände sig ganska tveksamma, hur de skulle ställa sig till förslaget, sådant det nu föreligger, då det faktiskt icke tagit ståndpunkt till själva stridsfrågan, utan det överlämnats till Kungl. Maj:t att på administrativ väg ordna saken. Nu har, som herrarna finna, under framställningen i huvudtiteln, vederbörande professor, som sökt få frågan på sned slagit till reträtt och för-

Ang. en ny
professur vid
universitet
i Lund.
(Forts.)

klarat sig beredd att efter Kungl. Maj:ts bestämmande övertaga den av de nämnda professurerna, som påfordras.

Ehuru jag i utskottet icke gjort något yrkande och icke heller i kammaren vill göra det, så har jag dock velat tillkännage, att det skett därför, att jag hyser den förhoppningen, att Kungl. Maj:t, då det gäller att taga ståndpunkt till själva kärnfrågan, skall låta sig angeläget vara att skipa full rättvisa och icke låna sin medverkan till några som helst intriger, som denna fråga varit så rik på.

Herr Sommelius: Herr talman! Jag ber att i korthet få yrka bifall till framställningen, men jag anser mig dock vara pliktig, att då jag tidigare intresserat mig för en uppdelning av denna professur i enlighet med vad som viddagits vid Uppsala universitet, tillbakavisa den beskyllning för intrigmakeri, som framkastats, och den uppmaning som gjorts till regeringen att icke medverka till denna intrig. Jag anser nämligen detta påstående om intrigmakeri vara fullständigt obefogat, och jag ber att få yrka bifall till framställningen.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 91—134.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 135.

Lades till handlingarna.

Punkterna 136 och 137.

Kammaren biföll vad utskottet hemställt.

Punkten 138.

Lades till handlingarna.

Punkterna 139—146.

Utskottets förslag i dessa punkter blevo av kammaren bifallna.

Punkten 147.

Lades till handlingarna.

Punkterna 148—152.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 153.

Lades till handlingarna.

Vidare föredrogs *punkten 154*, angående anslag till undervisning i slöjd vid kommunala mellanskolor; och yttrade därvid

Ang. undervisning i slöjd vid kommunala mellanskolor.

Herr Bäckström: Herr talman! Som kammaren torde finna gäller det här ett anslag till slöjd vid de kommunala mellanskolorna. Genom beslut av 1917 års riksdag beviljades till främjande av slöjd-undervisningen vid de kommunala mellanskolorna på ordinarie stat ett förslagsanslag å 2,000 kronor att utgå med 150 kronor årligen för varje slöjdavdelning om 15 lärjungar. Det uppdrogs åt läroverksöverstyrelsen att utforma de närmare bestämmelserna för erhållande av sådant anslag. Dessa grunder uppgjordes efter mönster av dem, som nu gälla ifråga om slöjdundervisning vid de allmänna läroverken enligt kungl. kungörelsen den 2 juni 1905. I år beviljas enahanda anslag efter enahanda fördelningsgrunder blott med den skillnad, att slöjdavdelningen kan omfatta i vissa fall blott 12 lärjungar. Utskottet har tillstyrkt bifall till denna framställning. Mot utskottets beslut har jag icke något att invända.

Jag har endast önskat att få ett förtydligande tillägg till utskottets kläm. Riksdagen har ju avsett, att anslaget i fråga skulle utgå till slöjdavdelningar av såväl gossar som flickor, och därmed kunde saken anses klar. Då emellertid för mig omtalats särskilda fall, då läroverksöverstyrelsen ansett sig förhindrad att förorda anslag till slöjdavdelningar av flickor vid de kommunala mellanskolorna, och respektive skolstyrelser avhållit sig från att gå besvärsvägen för att utfä anslag, i hopp att få rättelse fortast möjligt genom ett riksdagens förtydligande i omtvistade avseende, synnerligast som regeringsrättens ståndpunkt lutar åt läroverksöverstyrelsens tolkning, har jag före utskottets beslut, som nu föreligger, vänt mig till vederbörande läroverksråd för att få ett auktoritativt uttalande i saken. Läroverksrådet meddelade då, att författningen om statsanslag för slöjd vid de kommunala mellanskolorna tolkats så, att anslaget avser endast slöjdavdelningar av gossar, enär såsom här tidigare framhållits, författningen ifråga är, såsom också läroverksrådet uttryckte sig, en kopia av författningen om anslag till slöjd vid de allmänna läroverken för gossar. Om i samband med slöjdavdelningar orden »gossar eller flickor» inskjutits i klämman av årets riksdagsbeslut, skulle nämnda misstolkning omöjliggjorts, och läroverksrådet sade om mitt förslag, att det vore en utmärkt tanke att få in det tillägget. I utskottet framförde jag min mening, men med en rösts majoritet blev mitt yrkande avslaget, och de förtydligande orden kommo sålunda icke in. Man befarade nämligen i utskottet, att ett bifall till mitt yrkande kunde verka menligt, då det gällde tolkningen av bestämmelserna rörande anslag till slöjden vid statens samskolor. Denna farhåga är ju alldeles ogrundad, enär till dessa skolor anslag utgår till både goss- och flickavdelningar.

Ang. under-
visning i slöjd
vid kommu-
nala mellan-
skolor.
(Forts.)

Då meningen med anslaget till kommunala mellanskolor från riksdagens sida är tydlig och klar — det är avsett för slöjddelningar av gossar och flickor — och man icke bör förorsaka vederbörande skolstyrelser eller myndigheter bryderi, besvär eller onödigt arbete, vill jag med det nämnda och utan att yrka på någon förändring i utskottets utlåtande vördsamt hemställa till herr statsrådet att på sätt finnes lämpligt med det första giva vederbörande myndigheter besked om den rätta innebörden av riksdagens beslut i denna del, så att de kommunala mellanskolor, som för år 1917 icke kunnat utbekomma statsanslag för slöjddelning för flickor, må med snaraste få ut detsamma.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 155.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 156—163.

Lades till handlingarna.

Punkterna 164—168.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 169.

Lades till handlingarna.

Punkterna 170—176.

Kammaren biföll vad utskottet hemställt.

Punkten 177.

Lades till handlingarna.

Punkten 178.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. upphjäl-
pande av
skolväsendet
inom vissa
lappmarksför-
samlingar.

Punkten 179, angående anslag till upphjälpande av skolväsendet inom vissa lappmarksförsamlingar.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till beredande av möjlighet till skolgång för fattiga, på längre avstånd från skola boende skolpliktiga barn inom Vilhelmina, Risbäcks, Stensele, Tärna, Sorsele, Arjeplogs, Malå, Fredrika och Jockmocks församlingar bevilja på extra stat för år 1919 ett förslagsanslag, högst, 30,000 kro-

nor, att användas enligt de bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna gott meddela.

*Ang. upphäl-
pande av
skolväsendet
inom vissa
lappmarksför-
samlingar.*

(Forts.)

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande framställning hade utskottet till behandling förhaft en inom första kammaren av herr *Rosén* väckt motion nr 44, däri hemställts, att riksdagen måtte besluta att till beredande av — — — (lika med Kungl. Maj:ts förslag) — — — förslagsanslag högst 35,000 kronor — — — gott meddela.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen, med avslag å ovanberörda motion i vad densamma skilde sig från Kungl. Maj:ts framställning i ämnet, måtte bifalla Kungl. Maj:ts förslag.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr Rehn: Herr talman! Anslaget till beredande av skolgång åt fattiga barn inom nio Lappmarkskommuner utgår för närvarande med 23,000 kronor. Kungl. Maj:t har föreslagit, en förhöjning av detta anslag till 30,000 kronor, vilken ökning torde ungefär motsvara de ökade inackorderingskostnaderna för dessa skolbarn. I första kammaren har väckts motion om anslagets höjning till 35,000 kronor. Det är samma belopp, som en folkskolinspektör liksom även Konungens befallningshavande i Västerbottens län förordat. Genom den av motionären föreslagna ökningen skulle ett något större antal barn än för närvarande kunna beredas tillfälle till inackordering i närheten av skolan och därigenom även någon skolundervisning. Att detta är mycket behöfligt framgår därav, att det hittills och för närvarande finnes så många barn, som totalt sakna all skolundervisning. I fyra av de ifrågavarande kommunerna finnas 187 skolpliktiga barn, som sakna all skolundervisning. Endast inom Tärna kommun uppgår antalet sådana barn till 47 stycken. Kostnaderna för beredande av skolgång åt dessa barn beräknas av skolrådet till 22,000 kronor för helårsläsning och till 11,000 kronor för halvårsläsning. En utjämning av bidragen mellan dessa kommuner kan tydligen icke i avsevärd grad bereda skolgång åt något ökat antal barn, då så stort belopp erfordras endast för en kommun utöver nuvarande beloppet. Alla skäl synas således tala för att kammaren bifaller motionen, liksom första kammaren redan bifallit den med en ganska betydande majoritet.

Utskottet anför, att ekonomien inom dessa socknar blivit förbättrad bland annat genom järnvägens tillkomst. Jag vill då nämna, att inlandsbanan har hittills framdragits genom en del av Wilhelmina kommun och en del av Jockmocks kommun, varemot de övriga sju kommunerna, som här komma i fråga, fortfarande sakna all järnvägsförbindelse. Skatterna äro också så pass höga, att kommunerna icke gärna kunna offra mera för sitt skolväsen. Här gäller det ju en befolkning, som är spridd över ett alldeles ofantligt stort område. Det är icke mindre än 60,000 kvadratkilometer, och det motsvarar ungefär 8 gånger området för Skaraborgs län, och

Ang. upphjäl-
pande av
skolväsendet
inom vissa
lappmarksför-
samlingar.
(Forts.)

i medeltal kommer det i dessa kommuner endast en innevånare på två kvadratkilometer. I den högst beskattade kommunen inom Älvsborgs län uppgingo skatterna 1916 till 25 kronor 60 öre på 100 kronors inkomst, under det att de inom Tärna kommun år 1917 uppgingo till 12 kronor 50 öre. Det är visserligen mindre, men om taxeringsvärdet på jorden vore lika lågt i Tärna som inom den åsyftade Älvsborgskommunen, så skulle skatten i Tärna överstiga 60 kronor på 100 kronors inkomst.

Jag skall icke upptaga tiden längre. Jag hoppas, att denna kammare, liksom första kammaren redan gjort, skall bifalla motionen och jag vågar därför rikta en vördsam vädjan till kammaren att gå med på denna lilla förhöjning, som endast rör sig om 5,000 kronor. Jag tillåter mig sålunda, herr talman, att yrka bifall till den i ämnet väckta motionen.

Med herr Rehn förenade sig herrar *Moberger*, *Berggren* och *Hamrin*.

Herr Waldén: Herr talman! Utskottet har naturligtvis livligt behjärtat det behov, som här föreligger, nämligen att hjälpa dessa kommuner så, att barnen där må kunna erhålla en någorlunda god undervisning, men det är att märka, att det förut anvisade anslaget, som var 23,000 kronor, på Kungl. Maj:ts förslag av utskottet föreslagits till 30,000 kronor. Sålunda har ju utskottet behjärtat det nyss nämnda föreliggande behovet. Att utskottet icke kunnat gå med på den motion, som är väckt i första kammaren av herr Rosén, vari yrkas, att anslaget skulle höjas till 35,000 kronor, beror, såsom framgår av utskottets motivering, därpå, att man ansett, att dessa kommuner dock nu torde ha något större ekonomisk bärkraft än de hade förut, detta beroende dels på att skogs- och virkesvärdena stegrats, dels på de nya järnvägsförbindelser, som under den närmaste tiden komma att framdragas i dessa trakter. och som åtminstone några av dessa kommuner komma att bliva delaktiga av. Vidare har man funnit, att skatterna i dessa kommuner icke äro allt för höga, varför man föreställt sig, att kommunerna skulle kunna bära något ökade kostnader för undervisningen av dessa skolpliktiga barn. Nu kan det ju vara så. åtminstone i några av dessa kommuner, att den ekonomiska bärkraften är synnerligen svag, men man har tänkt sig, att en utjämning här skulle kunna åstadkommas på sådant sätt, att de bättre lottade kommunerna finge något mindre anslag och de sämre lottade något större.

Det är av dessa skäl utskottet icke ansett sig kunna biträda motionen, och utskottet har därför, liksom domkapitlet och ett par länsstyrelser i sina yttranden, med sitt förslag stannat vid 30,000 kronor. Jag får likväl säga, att om denna kammare liksom första kammaren skulle vilja bifalla det högre anslaget, jag icke skulle bliva ledsen däröver, då jag till fullo behjärtar, att barnen i dessa ödebygder få en så god undervisning, som möjligen kan åstadkommas. Men med hänsyn till de skäl, jag anfört, och den ståndpunkt.

utskottet intagit, anser jag mig dock böra yrka bifall till utskottets hemställan.

*Anslag till
upphjälpande
av skolväsendet
inom vissa
lappmarksför-
samlingar.
(Forts.)*

Herr vice talmannen Hamilton: Herr talman! Även jag ber att med hänsyn till den föreliggande frågan få vädja till denna kammars goda hjärta. Det är här fråga om huruvida några hundra svenska barn i Lappmarken, som sakna skolundervisning skola erhålla sådan. Befolkningen bor där mycket spridd, och socknarna kunna icke bygga skolor så, att dessa komma att ligga i närheten av barnens hem, utan barnen måste inackorderas i skolans närhet.

I dessa församlingar äro redan nu kommunalskatterna så höga, att kommunerna svårligen kunna själva bidra till kostnaderna för barnens uppehåll i kyrkbyn eller skolans närhet, utan det blir väl som förut staten, som får lämna bidrag för detta ändamål.

Det synes mig behjärtansvärt, att så ordna förhållandena, att dessa fattiga barn icke må behöva sakna undervisning på den grund, att föräldrarnas tillgångar icke räcka till. Jag vågar därför i likhet med herr Rehn yrka bifall till den av herr Rosén väckta motionen.

Sedan överläsningen härmed förklarats avslutad samt herr talmannen framställt propositioner å de därunder gjorda yrkandena, biföll kammaren den av herr Rosén i ämnet väckta motionen.

Punkten 180.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 181—184.

Lades till handlingarna.

Punkterna 185—204.

Utskottets förslag i dessa punkter biföllos av kammaren.

Punkten 205.

Lades till handlingarna.

Punkterna 206—208.

Vad utskottet hemställt biföllos.

Punkterna 209 och 210.

Lades till handlingarna.

Punkterna 211—216.

Kammaren biföll vad utskottet hemställt.

Punkterna 217—219.

Lades till handlingarna.

Punkterna 220—250.

Utskottets framställningar i dessa punkter blevo av kammaren bifallna.

Punkten 251.

Lades till handlingarna.

Punkterna 252—257.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 20.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört statsutskottets utlåtande, nr 8 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1918 åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet.

Punkterna 1—9.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter föreslagit.

*Ang. understöd
för utgivande
av vetenskap-
liga skrifter.*

Härefter föredrogs *punkten 10*, angående understöd för utgivande av vetenskapliga skrifter; och yttrade därvid

Herr Björck: Herr talman! Det hade legat nära till hands, att i detta sammanhang, då det är fråga om att bevilja medel, som äro avsedda att utfylla de från almanackprivilegiet härrörande inkomsterna, anknyta några betraktelser till den principiella frågan om lämpligheten av de nuvarande förhållandenas grundliga förändring. Men av flera skäl skall jag för denna gång avstå från att ingå på detta spörsmål och på grund av de ömmande omständigheter, som här äro för handen — tryckningen av Vetenskapsakademiens publikationer är i dessa tider, då möjligheterna att låta trycka arbeten i utlandet, äro synnerligen förminskade, en behjärtansvärd sak — har jag för min del icke velat intaga någon annan ståndpunkt än den utskottet här har intagit.

Emellertid skulle jag med ett par ord vilja understryka vad som i akademiens motivering är anfört, i syfte att eventuellt förhindra en icke avsedd användning av dessa medel.

Vetenskapsakademien är ju en anstalt, som genom sin sammansättning icke precis är ägnad att tillvarataga ungdomens intressen, och det må under dessa omständigheter vara mig förlåtet, att jag

trycker på, att det i motiveringen för framställningen av dessa 15,000 kronor säges ifrån, att anslaget avser att sätta yngre forskare i tillfälle att utarbete sina vetenskapliga skrifter. Det är mig nämligen bekant, att akademien under hösten förlidet år fattade något slags beslut, enligt vilket möjligheter att offentliggöra arbeten i akademiens skrifter, begränsades till akademiens egna medlemmar, som till 40 % utgöras av personer ovanför pensionsgränsen.

*Ang. understöd
för utgivande
av vetenskap-
liga skrifter.
(Forts.)*

Under sådana betingelser har det syntts mig angeläget att understryka, att det tillses att de medel som här föreslås till beviljande verkligen måtte komma till användning för offentliggörande av yngre vetenskapsmäns skrifter, så att liknande bestämmelser, som dem jag nyss omnämnde, icke i framtiden må kunna av akademien fastställas. Med dessa ord ber jag få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 11—32.

Utskottets förslag i dessa punkter bifollos av kammaren.

Punkten 33.

Lades till handlingarna.

Punkterna 34—39.

Kammaren biföll vad utskottet hemställt.

Punkterna 40 och 41.

Lades till handlingarna.

Punkterna 42 och 43.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 44.

Lades till handlingarna.

§ 21.

Efter härpå skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande, nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om viss frihet från skatt till staten för aktiebolaget elektrolytverken m. m. ävensom en i ämnet väckt motion biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 22.

Ang. lagbestämmelser mot mutor och bestickning vid ekonomiska uppgörelser m. m.

Slutligen föredrogs lagutskottets utlåtande, nr 33, i anledning av väckt motion om godkännande av vissa lagbestämmelser mot användande av mutor och bestickning vid ekonomiska uppgörelser m. m.; och begärdes ordet därvid av

Herr Winkler, som anförde: Herr talman, mina herrar! Ehuru lagutskottet icke för antagande av riksdagen tillstyrkt min motion, som innefattar förslag om upphøjelse till lag av patentlagstiftningskommitténs formulering av lag mot användande av mutor och bestickning vid ekonomiska uppgörelser, måste jag dock erkänna, att utskottet med största väljva behandlat detta ärende och i huvudsak instämt i motionens syftemål. Jag ber därför att till utskottets ordförande och övriga ledamöter få frambära mitt förbindliga tack.

Till regeringen och i synnerhet till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet ber jag få göra en vördsam hemställan, att den föreslagna riksdagsskrivelsen måtte beaktas och regeringen snarast möjligt samt så vitt detta låter sig göra, redan till innevarande riksdag inkomma med förslag till lag mot användande av mutor och bestickning vid ekonomiska uppgörelser.

Därest så sker, kan denna allmänt efterlängtade lag komma till stånd lika tidigt, som om riksdagen hade bifallit min motion. Jag har nämligen anledning förmoda, att lagrådet icke behöver använda någon längre tid på detta ärendes behandling av den orsak att frågan redan är utredd, och detta ganska grundligt, av den förut omnämnda patentlagstiftningskommittén.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 23.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från bevillningsutskottet:

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, angående tillfällig höjning av postavgifterna;

från bankoutskottet:

nr 97, angående höjning av de valda kyrkomötesledamöternas arvoden; och

nr 98, angående vissa pensioner, avsedda att utgå av trafikmedel;

från lagutskottet:

nr 99, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av strafflagen m. m., dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad ly-

delse av § 10 och § 12 mom. 1 i värnpliktslagen den 17 september 1914, dels ock Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet;

från jordbruksutskottet:

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till Mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag för täckande av viss förlust;

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av lösenavgift för godkännande av rekvisition av socker för industriell tillverkning m. m.;

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts dels under punkt 22 i nionde huvudtiteln av propositionen med förslag till tilläggsstat för år 1918 gjorda framställning om tillskott till krigstidstillägg m. m. för vissa lantmätare, dels ock i punkt 38 framställda förslag i fråga om förstärkning av förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar;

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts i punkt 123 under nionde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning om förhöjning av ordinarie förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar m. m.;

nr 91, i anledning av väckt motion med förslag till visst tillägg till lagen den 5 juli 1907 om enskilda vägar på landet;

nr 92, i anledning av väckta motioner om ändring av 60 § i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet;

nr 93, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående vissa ändringar i gällande stadgar om skjutsväsendet;

nr 94, i anledning av väckt motion om ändring i 35 § i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet; och

nr 95, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om ökning av statsbidraget till kostnaderna för lantmåteriförrättningar; samt

från riksdagens kansli:

nr 81, angående beredande av understöd av statsmedel åt s. k. hembygdskörer.

§ 24.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 6 A, angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1919 sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet;

nr 6 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggsstatens för år 1918 sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet;

nr 37, i anledning av väckt motion om medgivande under viss

föresättning att nästa läsår vid de allmänna läroverken må avkortas med högst tre veckor; och

nr 38, i anledning av väckt motion angående gratifikation åt läroverksadjunkten P. E. F. Ågren;

bevillningsutskottets memorial, nr 28, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning av det gällande tullsystemets verkningar;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 30 § i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 m. m.;

nr 42, angående vissa ändringar i bankoreglementet; och

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående årligt understöd åt befattningshavaren vid postverket P. A. Larsson; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, angående väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utarbetande av en redogörelse över de förluster av människoliv och egendom, som sedan världskrigets början inträffat inom svenska handelsflottan.

§ 25.

Justerades protokollsutdrag.

§ 26.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Bäckman</i>	under 14 dagar fr. o. m. den 9 april,			
» <i>Andersson</i> i Milsmaden	» 2 » » » 8 »	och		
» <i>Zander</i>	» 3 » » » 9 »			

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,32 e. m.

In fidem
Per Cronvall.